

DRACHMANNS „STORE BJØRN“

Af

P. K. HOFMANSEN

Digteren Holger Drachmanns friske fisker- og sømandsfortællinger er sikkert den del af hans store produktion, der vil leve længst. Den mest markante af hans herlige figurer er nok „Store Bjørn“ fra Hornbæk. Arkivar i Dansk Slægtsgårdsarkiv P. K. Hofmansen, der i mange år har syslet med Hornbæks personahistorie, fortæller her om mennesket bag navnet „Store Bjørn“, nemlig fisker og bådfører Peder Andersen, født „på“ Hornbæk 10. okt. 1836 og død sst. 27. sept. 1885. Samtidig giver han et helt afsnit af Hornbæks interessante erhvervs- og kulturhistorie i 1800-tallet.

„DEN STORE BJØRN, det store Barn, Kæmpen som var født Gentleman, uegennyttig, rundhaandet og dog en stræbsom Slider, der kunde tage en Taar over Tørsten, men aldrig begaa en Lavhed, og som i sin Baad forenede alle en Sømands og Fiskers bedste Egenskaber – samtidig med, at han i Land var den bedste Kammerat, den pudsigste Historiefortæller, den flittigste Haandværker og den mest taktfulde Dusbroder“.

Det er digteren Holger Drachmann, som i 1892 til redaktør M. Galschiøts værk „Danmark i Skildringer og Billeder af danske Forfattere og Kunstnere“ giver sin afdøde ven, fisker og bådfører Peder Andersen på Hornbæk, – i daglig omtale såvel som i Drachmanns digtning kaldet „Store Bjørn“ – dette smukke og karakteristiske eftermæle.

Da den 24-årige Holger Drachmann i 1870 tog ophold på Hornbæk og indlogerede sig hos gæstgiver Mogens Petersen i Hornbæk Kro, var Store Bjørn 34 år og havde i fem år været gift med den 28-årige Johanne Kristine Hansen („Stine“) fra Sydsjælland. Med

deres to små sønner boede ægteparret hos Store Bjørns moder Bente Kristine Pedersdatter i et hus, der kun var skilt fra kroen ved den sandede vej, som førte ned til stranden. Halvdelen af bjørnefamiliens hus var imidlertid beboet af den 60-årige kaptajn Niels Peter Mogensen, hvis jævnaldrende hustru Petronelle var en søster til Store Bjørns moder. En anden søster ved navn Anne Pedersdatter sad fra 1867 som enke efter gæstgiver Mogens Petersen den ældre ovre i kroen. I et tidligere ægteskab med sin afdøde mands broder, gæstgiver Niels Christian Petersen, havde hun sønnen Mogens Petersen den yngre, der sammen med sin hustru Anna Elina Malmstrøm var de værtsfolk, som i 1870 modtog den kraftige, høje og ranke Holger Drachmann som gæst i Hornbæk Kro.

På det tidspunkt havde Hornbæk endnu ikke gennemgået sin rivende udvikling til *det* mondæne badested, som fiskelejet senere blev. Med sine gulkalkede bindingsværkshuse, hvis lave, mosgrønne stråtage over de tjærede stolper flere steder på nordsiden gik helt ned til jorden, strakte lejet sig kun fra den naturskønne Hornbæk Plantage i øst til den store stejleplads mod vest. Syd for vejen, der med sine sandede hjulspor fra Ålsgårde og Ellekilde gik gennem plantagen og videre mod Villingebæk og Gilleleje, lå kun enkelte beboelser i nærheden af den rørkransede Hornbæk Sø, hvis vande som nu fandt udløb til stranden gennem østre og vestre bæk – de strømme, der i en fjern fortid havde givet stedet navn. Som et årenet løb smalle, sandede gyder planløst fra hovedvejen ned mellem husene mod stranden. Her tabte sporene sig i marehalmen ud mod søen, hvorfra Kullens blålige rygge tegnede sig i den fjerne horisont hinsides indsejlingen til Øresund. De flygende klitter langs stranden var den gang langt mindre, end de er nu, og foran disse lå den brede forstrand, på hvilken de første badehuse fra 1868 var begyndt at vise sig, når badetiden var inde. En rigtig bådhavn fandtes ikke, men i lange tider havde ønsket om en sådan levet i hornbækkernes hjerter. Vel havde lejets fiskere i årene op mod 1820 samlet ca. 250 favne sten og af disse anlagt en 300 fod lang og 16 fod bred bro i en mod nordøst rettet bue ud i søen, men når fiskeriet var endt, og

Drachmanns kendte og populære figur Store Bjørn, fisker og bådfører
Peder Andersen (1836–85) på Hornbæk. – Ældre foto.

*The Danish poet and novelist Holger Drachmann's most popular literary
character 'Store Bjørn' (Big Bear), the fisherman Peder Andersen from Hornbæk.*

bådene med deres fangst stævnedes tilbage mod Hornbæk strand, måtte disse som i århundreder stadigvæk lande på den åbne havstok. En sådan landing kunne under nordlige og vestlige storme være uhyre besværlig og endda ofte bringe fiskerne i livsfare. Når stormene strøg ind fra Kattégat, nåede søen ikke sjældent helt op til den nordligste husrække – altså langt over den plads, hvor lejets talrige både havde deres stader, når de efter fuldendt fiskeri droges på land. Fartøjerne måtte da med stort besvær drages højere op, hvorved de ved den idelige sliden og skuren mod sand og sten i løbet af kort tid blev aflægs og ubrugelige.

I mangel af en havn havde det siden så betydelige kvasefiskeri ved Anholt endnu ikke taget sin begyndelse, så det var kun hjemmefiskeriet i Sundet, der gav hornbækkerne det daglige udkomme. Når isen om vinteren ikke lukkede bugten, gjaldt fangsten mest torsk og hvillinger, medens sommerfiskeriet gik ud på rødspætter og flyndere. Om efteråret, når sildestimerne stod gennem Sundet, begyndte det store sildefiskeri, som for alvor bragte liv og røre med sig på Hornbæk strand. Endnu før det i disse efterårsmorgener blev lyst, satte fiskerne deres både i vandet og sejlede ud for at sætte næringer og samtidig røgte garnene i søen fra forrige nat. Udbyttet kunne være stærkt variabelt, men når bådene kom ind hen på morgenstunden, var såvel fiskekræmmere som bønderne fra oplandet talstærkt mødt op for at købe fangsten. Disses vogne holdt i en lang række fra krohaven og ned til stranden, og den enkelte køber fik fisk efter tur. Fiskerne tog fire sild i hånden ad gangen og talte til tyve; det var en ol. Når så alle fisk var pillet af garnene og solgt, drak man lidkøb i brændevin og øl oppe i kroens kælderstue, inden fiskerne gik hjem for at sove. Imens havde lejets koner og piger travlt med at skylle garnene. De stod under dette arbejde i deres opkildede skørter og klokker i en lang række langs strandkanten, og når skylningen var endt, kørte man næringerne på trillebør op til stejlepladserne for at tørres og senere hjem for at bødes.

I kroens nordlænge, som vendte lige ud mod søen, var der under det lave bræddeloft indrettet rejsestald, kælderstue og købmands-

Store Bjørns oldefar, kaperfører Hans Olsen (1747–1844), en af de berømte kapere fra Hornbæk og stamfader til det halve leje. – Maleri af ukendt.

Hans Olsen, one of the famous privateers of Hornbæk during the Napoleonic wars.

handel. Ved østenden af samme fandtes gæstgiverens brændeskur, der foruden sit egentlige formål også husede bjørnen, når der nu og da kom en bjørnetrækker til lejet. Her i læ ved dette skur var der under ophængte navneplader fra strandede skibe og en gammel gallionsfigur, der sagdes at skulle forestille Sankt Peder, opstillet et par bænke på begge sider af et højt, tjæret plankeværk. Disse vinkelstillede sæder kaldtes „Stokken“, og her kunne man dagen lang finde lejets gamle fiskere, der med stort skæg og runde, blanke ørenringe sad og fortalte krøniker. Deres gammelmandsøjne forsøgte at tage bestik af vejr og vind samtidig med, at de nøje fulgte de talrige skibe, der pløjede søen på farten gennem Sundet. Ved aftenstid sluttede de yngre fiskere sig til selskabet, og når den lyse himmel en stille sommerkvæld tegnede sig med blege pastelfarver over søen og Kullens blåviolette konturer, blev der ved Stokken talt om allehånde minder og nutidige problemer. Skråen vendtes i munden, og snadden drejedes fra mundvig til mundvig i de prægtige ansigter, som nu genspejler sig i Viggo Johansens, P. S. Krøyers og Carl Lochers tegninger og malerier.

Det var muligvis ved Stokken, at Drachmann efter ankomsten til Hornbæk Kro gjorde sit første bekendtskab med Store Bjørn. Dennes

bredskuldrede krop på de hjulede ben gav indtryk af fortættet styrke, og de blå øjne i det skægkransede, rødmossede ansigt lyste af godmodighed, skælmeri, vid og humor. Han var „den stærkeste Mand paa Lejet“, skriver Drachmann i „Det store Pintsleslag“, og på samme sted har han givet en fortræffelig og betagende skildring af Store Bjørns styrke. „Bjørnefamiljens Baad stod i Vandbrynet, halvvejs optrukket, med den skarpe Køl dybt ned i Sandet. Han greb for om Stævnen med den ene Haand, lænede Ryggen og den anden Arm tilbage ind over Essingen, og satte med et eneste uhyre Skub Baaden ud i Vandet, saa at Braaddet stod højt op om Agterdelen“. Store Bjørns åbenhjertige og brave væremåde i forbindelse med hans korte, rammende bemærkninger, der i en given situation måske mere skyldtes intuition end kløgt, fangede Drachmanns opmærksomhed og inspirerede ham til „paa Sømands Tro og Love“ at gengive sine iagttagelser i de syv uforlignelige skildringer „af Bjørneslægten's Familjehistorie“, som udkom i efteråret 1878.

Bjørneslægten var gammel på Hornbæk, hvor den kan føres tilbage til midten af 1600-tallet. En mand af Store Bjørns fædrene slægt ved navn Bjørn Nielsen døde sommeren 1711 af pest som orlogsgast på kgl. Majestæts flåde i København, og samme Bjørns broder Søren Nielsen, Store Bjørns 2.-tipoldefader, var 1718 matros på linieskibet „Elefanten“. En anden af 2.-tipoldeforældrene ved navn Lars Poulsen opholdt sig dette år på linieskibet „Justitia“, da hans søn Poul blev døbt hjemme på lejet. Om Lars Poulsen fortælles, at han altid gik med en rød hue på hovedet, da det var kendt, at Tordenskjold, som ofte gjorde landgang på kysten for at kapre mandskab til sine skibe, ikke kunne fordrage folk med røde huer. Trods den røde hue slap Lars Poulsen åbenbart ikke for på en eller anden måde at blive indrulleret i flåden.

På mødrene side var Store Bjørn et oldebarn af den kendte kaperfører Hans Olsen, der førte båden „Prøven“ af Hornbæk, som i 1810 kaprede den engelske fregat „Mary Pike“ på 200 tons. Datteren Kirstine Hansdatter blev i sit ægteskab med skipper Peder Andersen på Hornbæk mormoder til Store Bjørn. Som svigerfaderen Hans

Den amerikanske fregat „Helwetius“ af Philadelphia ud for Kronborg. Fregatten blev kapret 21. juni 1809 mellem Kullen og Hornbæk af kaperbåden „Venus“ af Hornbæk, ført af Peder Andersen. – Farvelagt tegning af C. Butty på Handels- og Søfartsmuseet.

Frigate „Helwetius“ of Philadelphia, taken in 1809 by the Danish privateer „Venus“ of Hornbæk, Capt. Peder Andersen.

Olsen og mange andre hornbækkere deltog Peder Andersen også i de farefulde kaperbedrifter i tiden 1807–1814. Han var den 21. juni 1809 på kaperbåden „Venus“ af Hornbæk med til at kapre skibet „Helwetius“ af Philadelphia i farvandet mellem Kullen og Helsingør. Episoden er foreviget på en tegning i Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Peder Andersens mest kendte bedrift var dog den, som den unge kapellan Jens Christian Fangel i Tikøb nævnte i sin smukke tale ved den første skibefest på Hornbæk den 20. december 1809. Han sagde: „Den, der med Deeltagelse dvæler ved ethvert Beviis, brave Medborgere give paa sand Fædrelandskierlighed, vil ogsaa erindre

de vakkre Hornbækkere, der af egen Drift i Foraaret 1808 droge til Bøltet, for at underrette Helten Capit. Jessen om de fiendtlige Skibes Ankomst i Sundet, – en Daad, der i saa høi Grad vandt alles fortiente Bifald, at Hs. Majestæt endog lod tilstille enhver af de deltagende en Kugleriffel og et Par Pistoler, som Beviis paa sin allerhøieste Tilfredshed“. Det danske linieskib „Prins Christian Frederik“, som englænderne på grund af dets fravær i Norge ikke havde fået med, da de røvede vor flåde i 1807, lettede tidlig på morgenen den 21. marts 1808 på Helsingørs Red med sin ca. 600 mands besætning og stod vester på for efter kongens ordre at sejle til Store Bølt. Der var mulighed for at erobre en fjendtlig fregat på 36 kanoner, som havde kastet anker ved Sprogø. En halv time efter, at linieskibet om formiddagen havde passeret Nakkehoved, ankrede tre engelske linieskibe op mellem Hornbæk og Höganäs, ført af kaptajn Sir George Parker, som var udsendt for at uskadeliggøre „Prins Christian Frederik“. Da englænderne erfarede, at det danske linieskib var afgået mod vest, lettede straks to af de engelske skibe for at forfølge det. Peder Andersen og 6 andre hornbækkere, der fra kysten havde fulgt englændernes manøvre, blev hurtig klar over den fare, det danske linieskib var stedt i. Ved middagstid den 22. marts begav de sig derfor af egen drift i åben båd ad Bøltet til for at advare kaptajn Jessen. Det lykkedes ikke for Peder Andersen og hans kammerater at indhente linieskibet, der som bekendt den samme aften mødte sin skæbne på nordsiden af Sjællands Odde, men deres gode vilje og uforfærdede, anstrengende færd blev som nævnt bemærket, æret og belønnet.

Peder Andersen forrettede i mange år postsejladsen til Anholt, og først en snes dage, før han døde i februar 1834, hører man, at svigersønnen Anders Jensen tog ud med „Maagen“ for at sejle til øen. Anders Jensen var i 1830 blevet gift med Peder Andersens datter Bente Kristine Pedersdatter, og det nygifte par kom til at bo hjemme hos Peder Andersen i fiskerhuset overfor kroen, hvilket Peder Andersen var blevet ejer af ved kgl. skøde af 1819. Som tredje barn i ægteskabet fødtes Store Bjørn i dette hus den 10. oktober 1836.

Gæstgiver Niels Christian Petersen, der fra 1832 havde været gift med Bente Kristine Pedersdatters yngre søster Anne Pedersdatter, noterede i sin dagbog: „Mandag. Ustadig Vind, smukt Vejr. Svoger Anders Bjørns Kone nedkom med en Søn Kl. 9 Formiddag“. Faderen Anders Jensen var i de dage på Anholt, og under hans næste tur til øen blev det nyfødte drengebarn i hans fraværelse døbt af kapellan F. V. Gamborg i Hornbæk Kirke søndag den 6. november 1836. Drengen fik navnet Peder efter sin afdøde morfader og blev holdt over dåben af mosteren Ellen Cathrine Pedersdatter, som i 1820 var blevet gift med færgemand Niels Jensen Wiboe i Helsingør. Færgemanden og gæstgiveren stod fadder, og efter den højtidelige handling i kirken fulgte det traditionelle barselsgilde i hjemmet. Gæstgiveren noterede i sin dagbog: „Vi morede os ret godt til Kl. 1 Aften“.

Tre år efter Store Bjørns fødsel blev familien den 24. november 1839 forøget med nok en søn, der ved dåben i Hornbæk Kirke fik navnet Jens Christian Andersen. Han er velkendt fra Drachmanns skildringer „af Bjørneslægtens Familjehistorie“ som den smidige, iltre og ret trættekære, tavse og trodsige, men ikke ondskabsfulde „Lille Bjørn“, der dog var „bygget af Tømmer til en *Mand*“. Der fødtes ikke flere børn i ægteskabet, og allerede den 18. august 1842 døde faderen Anders Jensen fra sin hustru og sine to små sønner, 39 år gammel. Moderen Bente Kristine Pedersdatter, der da var 41 år, skulle nu alene til at sørge for det daglige brød til sine drenge og til sig selv, men i bogstavelig forstand kom hun desuden til at sørge for brød til hele lejet. Da der ingen bager fandtes på Hornbæk, begyndte hun at handle med brød, som hun fik fra Nordskovgård Mølles bageri. Butik havde hun ikke, men så forhandlede hun varerne fra sit store køkken, og hvert tolvte rugbrød fik hun gratis. Hun fik stor omsætning, og dette ikke mindst med de mange skibe, som kom og ankrede op ude i Sundet. Efter de lange rejsers ensformige rationer af hårde og tørre beskøjter trængte søfolkene til at få friskbagt brød, som kadrejerne bragte ud til dem, eller som de selv hentede inde på lejet.

Store Bjørn blev konfirmeret i Tikøb Kirke 1851 og Lille Bjørn i

Hornbæk Kirke 1853, men medens Lille Bjørn, der forøvrigt var den største i vækst, for kundskaber og opførsel opnåede karakteren mg, måtte Store Bjørn nøjes med et g+.

Efter konfirmationen kom de fleste hornbækdrengene på den tid ud at sejle i koffardifart, inden de til orlogs skulle tjene konge og fædreland. Ofte gik disse farter til fjerne have og fremmede himmelstrøg, før de unge fiskersønner som „halvbefarne“ eller „helbefarne“ vendte tilbage til lejet. For Store Bjørns vedkommende gik sejladsen den 12. juni 1855 fra København med briggen „Christian“, ført af kaptein A. T. Bohn fra Før, til Rio de Janeiro. Hele denne rejse såvel som de følgende års begivenheder for ham har man godt rede på, takket være hans efterladte dagbog, der med flere større og mindre afbrydelser er ført fra den 11/6 1855 til den 26/6 1861. Hans retskrivning lader meget tilbage at ønske. Han havde, som Drachmann skriver, „ifølge sin Natur nærmest slaaet sig paa Praksis“, men i bogen røber han, at han nok kunne fange en situation og give samme en fremstilling, der ikke mangler lune og friskhed.

Den nævnte junidag 1855 „begyndte Maaneden altsaa at dreje“, og briggen „halede ud af Bommen“ i København for at gå i ballast til Hartlepool i England, hvor den skulle laste kul til Sydamerika. Kl. 7½ om aftenen gled briggen for en OSO forbi Hornbæk, hvor flagene plejede at være hejst, når man vidste, at en af lejets egne sønner var med på det forbisejlende skib. Kl. 2 næste dags eftermiddag rundede man Skagens Rev. Opholdet i Hartlepool strakte sig fra den 20. til den 30. juni, hvorefter man sejlede nord om Skotland, passerede Fairhills fyr og satte kurs mod Madeira og de kapverdiske øer. Den 12. august nåede man ækvator. Store Bjørn skriver: „Om Eftermiddagen blev der sat et Væddemaal om 14 Dages Sejlads til Rio de Janeiro, og allerbedst som vi sidder nede i Lukafet paa vores Frivagt, kommer Styrmanden med Kikkerten og raaber, det var Linien. Da vi hørte det, tumlede vi op af Lukafet og skulde se den. Da vi kom op, siger Styrmanden til Matrosen Konrad: „Kom her, skal du se!“ Han saa, men troede det var en Ø, han skulde se efter, men da Styrmanden sagde, det var en sort Streg, som var Linien, han

- 24¹⁸⁵⁵ Okt. for Dagvagten faldt vi Læremestergæst
 - Med en meget god.
- 25^{lit} med det Øgenid og alle Slags Vinde,
 - og for Dagvagten tog vi alle Sejlskibe
 - Løst og Jager fast, og Store Lærem.
 - Sol spring.
- 26^{lit} med det gule Øgenid Med, vi faldt
 - Løst Jager Uden Lærem og Lærem
 - fast for begge sider.
- 27^{lit} for Dagvagten tog vi alle Sejlskibe, og
 - vi tog det to Øgenid. men om efter
 - midagen faldt vi Læremestergæst til Land
 - om Stige her, og vi faldt Lærem og
 - Store Stangman til se, om Lærem
 - tog vi Læremestergæst, Med en
 - god.
- 28^{lit} for Jægeren tog vi Løst Jager
 - Lærem Læremestergæst og Med Læremestergæst for

Side af den 18-årige Store Bjørns dagbog fra hans rejse med brig „Christian“ af København til Rio de Janeiro og retur i 1855. - I privateje.

Page from 'Store Bjørn's' diary in 1855 on his voyage from Copenhagen to Rio de Janeiro and back.

skulde se efter, gav han Styrmanden Kikkerten tilbage, for saa vidste *han* Besked. Dernæst skulde Tømmermanden til at se, men han vidste hverken, hvad han saa efter eller nogenting. Snart havde han Kikkerten i Luften og snart i Vandet, og man skulde tro, han var ligesaa dum som en Østers, men han var F . . . . ikke klog. Jeg stod og saa paa den Komædie, og jeg lo af den og tænkte nok paa Galskab. Da siger Styrmanden til mig: „Kom du her, Peder, saa skal du se, om du ikke kan se den sorte Streg!“ „Ja, jeg kan gerne prøve at se“, siger jeg, og saa snart jeg havde faaet fat paa Kikkerten, saa jeg, hvad der var i Vejen. Styrmanden havde stukket en sort Sytraad indenfor Glasset, og det var hele Komædien. Dersom han havde sat den i den anden Ende, saa kunde det have gaaet for Tømmermanden, men den var blevet for synlig for os andre“. Endelig den 26. august dukkede Brasiliens kyst op i horisonten, og den 28. august naæde briggen Rio de Janeiro, hvor den lå til losning af kul og ladning af kaffe til den 3. oktober.

Skonnerten „Rapid“ og briggen „Heimdal“ af København lå paa samme tid i Rio de Janeiros havn, og som landsmænd hjalp man „Heimdals“ besætning med at lette anker og sætte sejl, da den afsejlede den 4. september. Nu og da gik Bjørn sammen med matroserne, kokken og kahytsdrengen i land for at besøge skibshandleren eller „for Fornøjelse“, men de kom ombord igen om aftenen „som pæne Folk.“ Tømmermanden og matroserne havde dog en søndag aften „kjøbt dem hver en Hat med Bly i“.

Under hjemfarten fyldte Bjørn 19 år, og den 19. november passerede briggen de azoriske øer med kurs mod den engelske kanal, som man naæde den 6. december „om Aftenen ved 8 Glas“. Sankt Agnes' Fyr lyste ved indsejlingen, og i løbet af 5 døgn stod man Kanalen igennem, medens fyrene paa Lizard Point, Start Point, Portland, Beachy Head, Dungeness og South Foreland viste vej. Over Nordsoen nærmede man sig de hjemlige farvande. Hirtshals blev passeret den 17. december, og samme dags aften lyste Skagens Fyr forude. Fyrskibene Trindelen og Kobbergrunden ledede gennem Kattegat, medens Anholts og Knobens blinklys vinkede mod indsejlingen til

Øresund. Med lods Niels Christian Poulsen fra Hornbæk lod man ved middagstid den 20. december ankeret falde ved Ellekilde Hage, hvor man blev liggende til den næste dags morgen kl. 7, da man med alle sejl satte stod ind under Skånekysten og stregede langs landet, passerede Viken, Helsingør og Hven og ankrede kl. 4 om eftermiddagen uden for Trekrøner. Efter 27 ugers forløb var briggen atter hjemme, og lige til juleaften 1855 varpede man ind til 2. pæl i Københavns Havn. Her lå ikke døde negere og druknede mulæsler og drev rundt i vandet, som Bjørn havde set det ved batteriet i Rio de Janeiro. Rejsen var endt, og efter de følgende dages nedtagning og tørring af sejlene, losning af de 2450 sække kaffe og spuling af dækket blev mandskabet afmønstret den 9. januar 1856.

Gennem dagbogens korte bemærkninger får man et indblik i forholdene ombord på datidens sejlskibe. Briggens medførte grise blev slagtet til mandskabets ernæring, som behovet efterhånden var til. Alligevel var maden dårlig. En søndag fik man hårdkogt pudding og halvkogt ferskt flæsk, og „dertil fik vi Flæskevandet med raadne Svedsker i. Det var som en Slags fersk Suppe, og det lugtede, saa vi ikke turde komme det ned“, skriver Bjørn. Smørrationen var det også galt med. En „Smørdag“ fik man af kokken kun udleveret 1 pund smør til 8 mand, og „det skulde vi nøjes med i 8 Dage; men vi sendte ham Smørret hen igen, for vi vilde ikke være til Nar for ham“, bemærker Bjørn. Iøvrigt hørte klammeri mellem kokken og flere af mandskabet til dagens orden.

Efter afmønstringen i København tog Bjørn straks hjem til Hornbæk, hvor der som sædvanlig på denne årstid skete flere grundstødninger og strandinger i Hornbækbugten. Efter akkord med skibenes kaptajner sled hornbækkerne ved slige lejligheder tappert i det med at få skibene løs af grunden eller, når skibene strandede, med bjergning af mandskab og last. Det økonomiske udbytte ved disse aktioner spillede hvert år en ret betydelig rolle med hensyn til hornbækkernes større eller mindre velstand. Lejets strandingsretsområde strakte sig fra en smule øst for Villingebæk Hage til Muldvejen på Hornbæksiden af Ellekilde Hage, og navnlig med ålsgårderne eller „Kattene“,

som hornbækkerne drillende kaldte dem, var der nu og da stridigheder om grundstødningens eller strandingsens beliggenhed i forhold til skellet. Ålsgårderne kaldte til gengæld hornbækkerne for „Rotterne“, medens „Hundene“ i Ellekilde, „Stejlerne“ på Villingebæk og „Kineserne“ på Gilleleje var hornbækkernes betegnelser for boerne på de øvrige rivaliserende lejer på nordkysten.

En hollandsk kuf ved navn „Arendina“, lastet med kul fra New-castle, skulle gå til Lübeck, „men forgæves, det slog fejl“. En april-dag med en frisk brise af nordlig vind løb den på grund ud for den gamle tangvej. Hornbækkerne og deriblandt Store Bjørn var ude at tage storriggen og klyverbommen ned og bjergede desuden alt løst på dækket. Mandskabet gik selv i land med skibsbåden, og dagen efter fortsatte hornbækkerne bjergningsarbejdet. Vraget blev solgt på auktion for 280 rd. til kammerråd Martin Petersen, ejer af Kaststrup Værk på Amager, og af dampskibet „Uffe“ slæbt dertil. Hver af hornbækkerne fik 10 rd. for det udførte arbejde.

Da foråret brød frem, og fiskernes både som sædvanlig i april måned blev trukket ud af vinterhiet for at blive rensat, tjæret og malet, inden de skulle løbe ud på fiskeri, kom Store Bjørn i tanker om, at han på trods af sine kun 20 år også skulle have sin egen båd. I begyndelsen af maj tog han da til Helsingør og købte for 45 rd. en bergensjolle, som han kaldte „Spanden“. Han var sikkert ikke mindre stolt af sin nyerhvervede lille sildebåd, end de andre fiskere var af deres store både, men engang var det dog nær ved at gå galt for ham med båden. Det var i slutningen af maj måned og altså på en af Store Bjørns første ture med „Spanden“. Han og broderen Lille Bjørn samt fisker Svend Larsens godt 17-årige søn Lars Svendsen var allerede ved firetiden om morgenen taget ud for at trække kroge og kadreje lidt med de forbisejlende skibe, som netop på dette tidspunkt lettede ankrene og stak op gennem Sundet. Bjørn skriver: „Henad Middagsstunden kom vi midtsunds op ud for Hammermøllen, og der kom en fransk Brig. Vi lagde til den, men vi kom for langt agter, saa vi løb ind under Killingen. Vi laa paa Bagbords-siden af Briggen, og Baaden skar sig. Den tog Vand ind, og dette

fylgte Baaden, saa vi kængtrede. Min Broder Jens fik fat i Stangskødet paa Briggen og kom op, Lars Svendsen bjergede sig paa et Par Aarer, og jeg sprang i Søen og svømmede hen til Baaden. Kort Tid efter kom en svensk Slup fra Höganäs, som reddede os to, men Jens sejlede op paa Reden med Franskmanden. Baaden fik vi med os“.

Da efteråret og vinteren igen meldte sig med dårligt vejr og en novemberstorm, som endog rev vagtskibet „Saga“ i Sundet løs fra dets fortøjninger, trak hornbækkerne som sædvanlig hvert år i oktober og november måneder deres både op på bakken, og man begyndte at hygge sig inden døre. Ungdommen holdt ofte dansegilde med punchesold rundt om i hjemmene, og både unge og ældre samledes hyppigt i kroen, hvor kældersvenden Jens Mathiasen havde nok at gøre med gang på gang at fylde de store snapseglas og ølkrus. Tobaksrøgen drev under det lave bjælkeloft, og muntre historier blev fortalt. Kroens alentykke bindingsværksmure under et tag, hvis spær og bjælker var lavet af solidt strandingstømmer, dannede et lunt opholdssted, når stormen drog hen over lejet og rev i de buskede tagskæg. Stemningen kunne være høj, og slagsmål var ikke altid udelukket, men som regel gik det „fredeligt og vel“, og så var alt, som Store Bjørn gerne ville have det. Klammeri lå ikke for ham.

I februar 1857 var Store Bjørn i en alder af godt 20 år på søsession i Helsingør og blev udskrevet som „helbefaren“ til marinen. Den 1. maj samme år mødte han da på Nyholm i København og kom ombord i logiskibet „Skjold“. Kort efter blev han overflyttet til kadetskibet „Valkyrien“ og gjorde med dette hen på sommeren et orlogstogt til Rusland. På Kronstadts Red tordnede korvettens kanoner, da zar Alexander II. sejlede forbi på sin damper, og siden da broderen storfyrst Constantin aflagde besøg ombord i „Valkyrien“. Efter hjemkomsten gjorde man et krydstogt i farvandet mellem Langeland, Kielerfjorden og Femern og besøgte tillige Jasmunderbugten ved Rügen. Da man igen nåede København, blev kommandoen strøget på korvetten. Store Bjørn kom over på dampfregatten „Niels Juel“, med hvilken han dernæst gjorde et togt til Cherbourg

i Frankrig med øvelser i Nordsøen omkring Shetlandsøerne. Om selve besøget i Cherbourg fortæller Bjørn: „Den franske Admiral var ombord, og derefter fik andet Skifte Landlov. Jeg og Svend Christoffersen (Lods Christoffer Pedersens Søn fra Hornbæk) var i Land sammen. Vi morede os godt og gik i Byen, saalænge vi havde Penge, men de var snart overset. Vi købte os hver en Hat, d.v.s. en fransk Hat med Bly i, men næste Morgen var den væk, og vi savnede den, og saa var al Glæden forbi til næste Gang“. Fra Cherbourg løb fre-gatten op under Norge, og en smuk oktoberdag passerede man Kul-len og Hornbæk og ankrede samme dags aften på Københavns Red. Den 26. oktober blev kommandoen på „Niels Juel“ strøget og mand-skabet hjemsendt efter 25 ugers tjeneste. Om man blandt Store Bjørns kammerater på orlogstogtet til Cherbourg skal søge den guds-forgåede forhærdede fortopsgast Per, som Drachmann – rimeligvis efter en beretning af Store Bjørn – har gjort til hovedpersonen i sit digt „Hvor bliver Jollen af?“, får stå hen, men det synes at være særdeles sandsynligt.

På søsessionen i foråret 1859 fik Store Bjørn ordre til som „hel-befaren“ at møde på Holmen den 2. maj. Denne gang stillede han en anden for sig, hvilket kostede ham 64 rd. foruden andre omkost-ninger af forskellig art. Selv fik han sammen med en del andre horn-bækkere fra 1. maj arbejde ved anlæggelsen af det nye søfort „Prøve-stenen“ ved København og blev ved dette arbejde hele den på-følgende sommer.

Denne sommer synes at have været den fornøjeligste i hele Store Bjørns liv. Dagbogen bugner af små muntre episoder og oplevelser i lyset af Bjørns tørre lune og skarpe sans for det komiske i til-værelsen. Anlægsarbejdet ved Prøvestenen var meget hårdt og be-stod væsentlig i at ramme pæle ned og losse sten og grus. Bjørn blev efter en måneds forløb ansat som „Flaadeadmiral“ på den ene af de to flydekraner, der anvendtes, og det var måske i denne værdighed, at han lærte „at kommandere til Fuldkommenhed“, som Drachmann senere skrev om ham. De store sten, som for en del blev hentet på og ved Saltholm, medens andre fra havets bund blev bragt til stedet

Fisker Julius Jensen, Hornbæk (f. 19/8 1842). Det næsten idealiserede portræt er en glimrende illustration til Drachmanns fiskertyper. Bemærk guldringen i øret; en sådan blev i ældre tid ofte båret af søens folk, da man troede at den bl. a. modvirkede gigt. – Ældre foto.

Idealized portrait photo of a fisherman from Hornbæk ab. 1870-80.

af danske, svenske og tyske stenfiskere, var tunge at tumle med. Selv Bjørn, der dog altid tog besværlighederne med godt humør, følte sig foranlediget til at skrive: „Vi ønskede og bad til, at Vandet bare vilde vokse, for Fingerenderne var gaaet itu, og Fingerblommerne var saa tyndslidte, at de sad i det blodige Kød, men til Middag voksede Vandet, saa det gik i Fod over dagligt Vande, og saa var alt forbi“. Var stenene meget store, som f. eks. „Skrædderen“ og „Skomageren“, der lå i vandet udenfor bastionen Qvintus, måtte de ofte kløves, inden man kunne transportere dem til anlægsstedet. Nu og da blev en og anden af arbejderne i kvæstet tilstand ført på hospitalet. Små knubs og klemte fingre, „saa Blodet løb, som om man slagtede en Gris“, hørte til dagens orden. Der gik næppe en dag til ende, uden nogen til stor morskab for de øvrige faldt i vandet, og man havde til tider svært ved „for bare Grin“ at få dem op igen. Til sidst lykkedes det alligevel „ved Guds Naade og Barmhertighed“ at bjerge dem. At der under slige anstrengelser og besværligheder blev drukket store kvanta brændevin og rom, er en selvfølge. Flere fiskere fra Hornbæk og Gilleleje bragte på deres både opfiskede sten til anlæget, og Bjørn såvel som de øvrige hornbækkere ved Prøvestenen fik da en frisk hilsen hjemmefra, ofte ledsaget af en svinebov, nogle snese røgede flyndere, en rullepølse, et sigtebrød, hvidt sukker og andet godt. Når så den uundværlige rom blev hentet hos sergenten på proviantgården ved Kastrup, blev der sold på sluppen „9 Søskende“, der som logiskib for arbejderne lå ude ved anlægsstedet. „Vi blev rentud fulde“, skriver Bjørn engang, „jeg vil ikke skrive mere om det, for det er ubeskriveligt“. Hverdagens arbejdstid var lang, og nu og da blev der også arbejdet om søndagen, når en eller anden stenfisker fandt for godt at komme med sin last en sådan dag. Ofte begyndte man arbejdet kl. 4 om morgenen og blev ved, til solen var gået ned. Blev der højvande, eller arbejdet af anden grund blev afbrudt, morede man sig sammen på de „9 Søskende“. Bjørn spillede på harmonika, medens andre slog på tromme og triangel og sang selvdigtede viser om Prøvestenen, Adam og Eva m. m. Munterheden kunne kulminere ved, at en kammerat i bar skjorte dansede reel på

bordet, eller man opførte små komedier ved at vise obskøne skygebilleder på bordet. Til andre tider nøjedes man med at fortælle krøniker eller spille kort om penge, rom og pølser, medens en romflaskes indhold blev „slaaet paa Pelsen“. Alt „gik med Fryd og Glæde, saa det var en Fornøjelse at se og høre paa“, skriver Bjørn om en bevæget lørdag aften. Om en anden aften bemærker han: „Vi morede os godt. Vi var næsten alle fulde!“

Foruden en løjtnants daglige opsyn med arbejdet kom der hele sommeren igennem en mængde officerer fra ingeniørkorpset, den militære højskole og kadetskolen ud for at se „det smukke Batteri“. En oplevelse var det også, da den russiske dampfregat „Swetlana“ med storfyrst Constantin ombord i begyndelsen af august lå på yderreden, medens kong Frederik VII på sin lystskonnert „Falken“ under kanonsalut fra batteriet „Sixtus“, fregatten „Thetis“ og „Swetlana“ kom fra et besøg i Sverige og sejlede mod Skodsborg.

Trods alle oplevelser og muntre timer ved Prøvestenen så arbejderne dog hen til landlovsdagene, som blev tilbragt i København, med stor forventning, og især Bjørn nød dem som få. Han og nogle kammerater havde lejet et stort, utæt kvistværelse hos høker Jens Jørgensen, Hummergade 15. Her spiste de og sov, når landloven strakte sig over en nat. Madam Jørgensen kaldte de for „Moder“, og hun tog sig da også godt af „alle Rødderne“ fra Prøvestenen, når de kom og ville have noget at spise eller tømme et par kander punch hos hende og hendes mand. På disse landlovsture sejlede man som regel fra Prøvestenen til Toldboden, ved hvilken restauratør Petersens ål, kogte æg og snaps i „Lumskebugten“ ofte kunne friste over evne, især når man kom i lag med stamgæsterne, stenfiskerne fra Hven, og „daarligt kunde komme fra dem igen“. Ellers kunne man jo besøge Hviid i Lille Kongensgade og få sig en cognacstoddy eller gå om i den store ølhalle på Østergade, hvor bøffen kostede 15, bajeren 8 og snapsen 7 skilling pr. stk., før man gik i Tivoli eller tog ud til Alhambra på Frederiksberg. Bjørn besøgte Tivoli adskillige gange denne sommer og morede sig godt. „Jeg har Bekendter nok“, skrev han efter en sådan Tivoliaften, og en anden gang faldt det

ham sikkert ikke vanskeligt at finde „2 Damer“, som gerne ville rulle ud til Alhambra med ham i en drosche. I dette store forlystelses-etablissement, der just var grundlagt, og hvis kortvarige eventyrlighed kronedes af den store koncerthal i maurisk stil, tøde man op. „Da vi havde faaet et Par Rødvinstoddyer i Livet, blev der straks lidt bedre Humør paa Snakketøjet. Rødvinstoddyer er noget lumsk Stof at drikke. Man kan snart blive Venner af det“, skriver Bjørn ved denne lejlighed. Her mellem de oplyste gange lå hovedbygningen, hvis konturer og minareter var prydet med tændte lamper. Lykkehjul snurrede, fyrværkeri spruttede, og på en nærliggende danseplads spillede hornmusikken op. „Vi begyndte at danse“, skriver Bjørn ved en anden lejlighed, „og det gik meget brølendes. Vi morede os godt, og vi dansede paa den bare Jordvej, saa Skidtet stod os om Ørene“. At Bjørn på hjemturen fra denne aften i Alhambra blæste i trompet i bussen, tør ikke forbavse. „Jeg kunde jo ikke meget, men et enkelt Vræl kom der jo, saa det varede ikke længe, før Bussen var fuld af Folk“. Man foretog også ture til Frederiksberg Have og Charlottenlund Skov, og en enkelt aften var Bjørn i Casino og så sangspillet „Esmeralda“, som Erik Bøgh frit havde dramatiseret efter Victor Hugo. Ovenpå al denne lystighed og adspredelse faldt helligdagsvagterne på den loppebefængte slup „9 Søskende“ ude ved Prøvestenen tungt for Bjørn. 2. pinsedag måtte han således „blive om Bord og se paa Kjøbenhavns Profil til Skoven og ikke faa noget af det; vel sparede jeg mine Penge, men til H. med dem“. En aften i september gik han ligeledes på dækket og så på byens fyrværkeri. Han ønskede, at han var derinde, „saa skulde du dig mere“. I bar kedsomhed og irritation satte han sig da til at skrive et endnu bevaret brev hjem til sin fætter Mogens Petersen den yngre, gæstgiverens stedsøn på Hornbæk, hvori han bebrejder ham, at han havde været i København på anden måned uden at opsøge ham, hverken ved Prøvestenen eller hos Jørgensens i Hummergade. „Men lige saa stolt og storagtig, som du er, er jeg Fanden gale mig ogsaa“, skriver Bjørn og fortsætter: „Hils din Søster Jomfru Marie Petersen“. I den sidste bemærkning er gemt en finte til den umeddelsomme

Drachmanns værtsfolk på Hornbæk kro, Store Bjørns fætter, gæstgiver Mogens Pedersen (1838–1916) og hustru Anna Elina, f. Malmstrøm (1841–1932). – Efter foto fra 1870'erne. Disse portrætter ligesom flere af de øvrige fandtes oprindelig i Store Bjørns kone Stines fotoalbum.

The inn-keeper in Hornbæk, Mogens Pedersen and his wife Anna Elina, born Malmstrøm.

fætter, idet Bjørn godt vidste, at kusinen Johanne Marie Petersen for en halv snes dage siden i Frederiksberg Kirke var blevet gift med skibskaptajn Ludvig Meyer, som netop var kommet hjem fra Vestindien.

Kun en enkelt gang i løbet af de seks måneder, Bjørn denne sommer arbejdede ved Prøvestenen, var han på besøg hjemme på Hornbæk. Det var en lørdag sidst i september, at Bjørn tog med dampbåden „Horatio“ ned til Helsingør. „Det ruskede lidt, da vi kom ned ad Landsiden“, skriver Bjørn, og efter ankomsten til Helsingør fik han sig først en hypokraser sammen med „min egen gode Ven Musicus F. Madsen“, som han traf på hjørnet af Strandgade og Bro-

stræde. Derefter besøgte han sin moster, der var gift med færgemand Niels Jensen Wiboe, inden han gik hjem til Hornbæk. „Da jeg kom ud i gamle Kongenshave“, skriver Bjørn, „var det allerede i Mørkningen. Jeg gik videre fremefter og kom ind i Hornbæk Skov. Der tossede jeg fra den ene Side af Vejen til den anden i Snavs og Morads. Jeg kunde ikke se en Haand for mig, saa mørkt var det, men jeg maatte have det paa Haandelavet“. Først sent på aftenen nåede han hjem og fandt sin „gamle Moder“, broder og hele familien raske og vel til mode. Samme nat var broderen og en anden fisker ude på sildefangst. „De kom i Land næste Morgen, men der var intet Fiskeri“, skriver Bjørn, „2, 3, 4 à 5 Ol Sild var det meste, de fik. Sildefiskeriet var saa smaat, at ingen Mand kunde mindes, det havde været saa daarligt. Der var flere, som næppe tjente til den Skraa, som de selv spiste“. Efter en solskinsfyldt efterårssøndag hjemme på lejet med tur til kaptajn Meyers nye hus og komedie i kroens kælderstue, hvor en taskespiller optrådte, vandrede Bjørn mandag morgen kl. 3½ fra Hornbæk mod Helsingør. „Det var saa mørkt, at jeg ikke kunde se mere end nogle faa Skridt fra mig“, skriver han. „Da jeg kom uden for Døren, begyndte det at lyne, og det blev ved lige til Dag. Det lynede saa stærkt, at det kunde oplyse hele Skoven. Det oplyste Vejen 2 Kabellængder, saa jeg havde god Belysning gennem Skoven. Der kom kun faa Tordenskrald, som var langt borte. Jeg kom ud til Helsingør Kl. 6 og kom til at rejse med den svenske Skruedamper „Helsingborg“. Jeg kom op om Formiddagen og blev i Land til Middag. Da jeg havde spist, gik jeg ud paa Materialgaarden og kom med Kongejollen om Bord i Sluppen“. Arbejdssæsonen ved Prøvestenen gik på hæld for dette år. Den 19. september havde Bjørn været med til at sænke de første 10 sten til det næste fort, „Mellemfortet“. „Altsaa var det de første Sten, som der blev lagt, at jeg lagde ned. Det var en Begyndelse, men den er aldrig Enden lig“, skriver han i dagbogen. I løbet af september og oktober blev flere af arbejderne afskediget, og stenfiskerne blev sagt op. Grusbåden fra Svane møllen kom ud for sidste gang, og om morgenen den 30. oktober blev sluppen „9 Søsken“, de to kranflåder og jollen af en damper slæbt

ind i havnen og kranflåderne fortøjet i Tømmergraven. Splitflaget og ingeniørflaget vajede „lifligt“ under flådernes gaffler, og da man var kommet udenfor det nyanlagte fort, bad assistenten mandskabet om at råbe et hurra for Prøvestenen. „Der blev svaret, at det kunde jo ikke være saa galt, men jeg trak paa Skuldrene“, skriver Bjørn. „Saa vidste Assistenten Besked, og straks efter kom han med en halv Flaske Rom og sagde: „Kom her P. Andersen, og modtag denne Flaske!“ Jeg tumlede som en Kat ud paa Slæberne, som stod spændt, fik fat paa Flasken, omfavnede og kyssede den og sagde: „Elskede Peter, jeg elsker dig indtil din Død, d. v. s. saa længe, der er noget i dig!“ Da vi havde faaet den, og jeg var kommet ind paa Flaaden, blev der raabt Hurra for Prøvestenen, ligeledes for Assistenten og fordi, alt var gaaet saa godt. Baade fra Mandskabet saavel som fra Assistentens Side var vi godt fornøjede med hverandre. Jeg kommanderede mine Folk til at fire Kættingen ned, og da dette var gjort, satte vi Romflasken fast paa Krogen og saa til Spids, 6 Mand til at hive op med en Opsang: „Russen med Daasen, Stemelatio!, Hurra med liflig Stemelatio!““ Den samme aften ryddede madam Jørgensen i Hummergaden bordet med puncheglassene i stuen væk, og dansen gik med „Fryd og Glæde“ det meste af natten. „Der var Munterhed i Kristendommen“ hos Jørgensens både denne nat og de følgende to dage, indtil hornbækkerne den 2. november med en fiskepranger fik skyds hjem til lejet. Bjørn og Mogens Jensen havde før afrejsen købt to trommer, „som vi har tænkt at more os med, naar vi skal have Dans derhjemme, for naar Dansen er ophørt og Damerne gaaet hver til sit, gaar det altid meget gemytlig til. Vi Løjsere morer os da selv med Sang og Musik, danser og spiller lidt, som der er Humør til“.

„Altsaa gik denne Sommer ved Gud lykkelig og vel, som vi ogsaa er fornøjede og glade over“, skriver Bjørn efter hjemkomsten til Hornbæk, hvor sildefiskeriet var i fuld gang. I de følgende dage kulede vinden så hårdt op, at den blev til en stiv fuldsejlskuling, der om natten slog om i en storm af SSO. Vinden trak sig derpå mere mod vest, og „det vilde Kattedag kom stormende og brusende ind

imod Land. Fiskerne maatte søge ind til Landet til deres elskede Hjem, og det blot alene for den grimme Rasmus, som kom grinende ind mod Landet, men den gamle, som styrer alt, sagde blot et Ord, saa Havet ej fik Magt!“ Disse ord af Bjørn er som et prælude til Drachmanns strofer i „Den store Bjørns Endeligt“, der blev skrevet 17 år senere: „Og Stormen voksed og Angsten med, og Skibet i Bølgerne laa og fyldtes med Vand; da skreg de: Mester, vaagn op; vi forgaa! Han rejste sig op, og Bølgen han bød lægge sig lydig til Ro; han saa' dem helt ind i Hjærtet: *I frygter!* hvor er Eders Tro? —“.

I magsvejr med en frisk brise kunne Bjørn gøre tyk nar af en forkert manøvre på et forbisejlende fartøj og f.eks. bemærke, at „de laa og manøvrerede som nogle Bønder med en Jagt“. Skønt det sikkert er rigtigt, at han „aldrig var bange“, som Drachmann skriver, kom der dog en mere alvorlig tone over ham, når elementerne raste, og stormen piskede søen til skum. En stormfuld nat ombord på de „9 Søkende“, da alle mand var gået til køjs, blev de purret ud kl. 11. Bjørn skriver: „Man hørte og saa de brusende Bølger, som spragede mod Prøvestenen, og det hvide Skum flød ind over den langs Siden af den bevægelige Skude, som laa og slingrede og sprang i Stormens vilde Bølger og vred sig som en Orm; men han deroppe, som styrer alt, var med os i denne frygtelige farefulde Tid, saa de gamle 9 Søkende overstod den haarde Dyst“. Senere på natten „kunde ingen sove for det sidste Anker, som vi lod gaa. Kættingen laa ganske slæg og raslede op og ned paa Sluppen, saa det gav et voldsomt Spektakel i Lukafet. Der var ingen Ynk; vi havde en farlig Komædie“.

Sildebåden „Spanden“, som Bjørn havde købt i foråret 1856, var ikke mere tilfredsstillende for ham. Nu havde arbejdet ved Prøvestenen givet ham penge, og han ville have en større båd, som han kunne vove sig længere ud på søen med. Han og mosterens mand, kaptajn Niels Peter Mogensen på Hornbæk, spadserede da den 8. november til Helsingør og købte færgemand Niels Jensen Wiboe's dæksbåd „Danmark“, der var klinkbygget af eg, spidsgattet, og havde en drægtighed på 4 kommercelæster. Bjørn gav sig straks i lag med at rigge båden til, og den 11. november blev „Dan-

mark“ brændt og papirerne klareret. Først 3 dage senere tillod vejret, at Bjørn og hans fætter navigator Mogens Christian Mogensen, kaptajnens søn, kunne sejle båden fra Helsingør ned til Hornbæk. „Vinden var faldet om paa en ren Vesten, og vi stak af jo før jo kærere“, skriver Bjørn. „Vi sejlede med 3 Sejl og Klyver paa. „Danmark“ gik som en Brand, men allerede med den nykommende Vesten var der lidt storlig Søgang; dog sejlede vi, saa vi selv havde Fornøjelse af det. Vi saa en Kuf omtrent $\frac{3}{4}$ Mil for om os, men inden vi kom Hornbæk $1\frac{1}{2}$ Mil nær, var vi omtrent $\frac{1}{2}$ Mil ind under for den. Den kunde vel holde Land med os, men ikke Farten; derfor var den aldeles til Rotterne. Da vi laa paa den Styrbords Bov, spyttede Rasmus paa os og sagde: Tay! Tay! Han tænkte: „Jeg skal gi' jer“, men Rasmus kan tro Nej, han kunde ikke med Bøen“. Bjørn var højt oppe i sin glæde over sin nye båd, og skønt han slås med de rim-tekniske vanskeligheder, bryder han ud i poetisk stil:

„Danmark“ den brused' i Bølgen den blaa
og slog til Side det skummende Vaa'd;
thi Gud han var med os over Bølgerne, de smaa,
/ derfor vi til Hornbæk kom ogsaa, ogsaa. /

De flagede venlig her i Land,
og vi med et Tørklæde besvarede dem.
Goddag! Goddag! I Kvinder og Mænd
/ tillige I Drengene – og Pigen. /

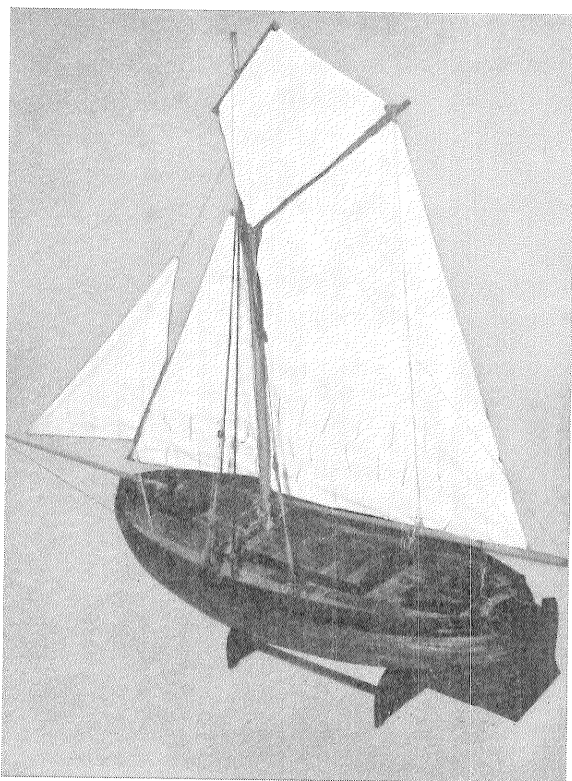
Velan, vores Anker det falder ved Land;
rask Boys hen til Sejlene!
Vi haler dem alle ned med Sang,
/ desto før er vi færdige. /

Velan, nu Baaden den kommer fra Land;
Vær klar Boys til at tumle i den.
Vi ror lystig væk igen,
/ saa vi snart kan række vort kære Hjem. /

Nu! da endelig rakte vi Land,
 og vi sprang lifligt paa Bakken.
 De bød os: Vær velkommen hjem
 / med den nye „Danmark“! /

Bjørn fortsætter: „Da vi nu kom hjem, gjorde jeg og min Broder Jens Christian Andersen klar til at sætte Baaden paa Bakken. Folk samlede sig henimod Aften og halede den op. Det gik, saa det var en Fornøjelse at høre og se. Man hørte Folks Hurraraab og Skrig. Gud var nydelig, at den kom saa massiv op paa Bakken i Løbet af en $\frac{1}{4}$ Times Tid. „Danmark“ spadserede op i sit Vinterleje nok saa pænt, og hvilken Glæde, da man hørte Hurraraabene og Brøleriet. Naar bare alt gaar godt, Mester, saa er det meget vel! Til Optrækningen havde jeg megen god Hjælp af omtrent 150 Mennesker. Folkene blev beskænkede med Brændevin og Øl, 13 Potter Brændevin, $\frac{1}{4}$ Tønde Øl, 2 Brød og $25\frac{1}{4}$ Pund Ost, hvormed de var godt fornøjet, og jeg ligeledes. Da vi var klar, gik jeg hjem og fik tørt Tøj paa, og oven paa den Tur fik jeg mig noget varmt, Steg og en Bolle Punch, i Livet sammen med mine Kammerater i Familien“. Den 29. november fik Bjørn sit sætteskippercificat og sejlede derefter med „Danmark“ til sin død 26 år senere. I 1887 blev „Danmark“ solgt til Gilleleje, og under navnet „Helga“ endte den sine dage den 25. november 1925 ved forlis under en snestorm af SØ ved Fyns nordkyst, vest for indsejlingen til Odense Fjord.

Atter strøg vinterstormene hen over Hornbæk, og kort før jul 1859 faldt det i med snefog, samtidig med at stormen gik over til orkan. Bjørn og slagterens søn Niels Peter Poulsen Pii var i de dage en tur i Helsingør. De måtte blive der natten over, da vejret ud på aftenen blev så hårdt, at man næppe kunne stride sig frem imod det, endsige lukke et øje op. Ud på natten stilnede vejret af, og om morgenen kl. 8 kørte Bjørn og Pii fra byen. „Vi havde godt Vejr, til vi naaede Aasebakkerne“, skriver Bjørn, men „saa begyndte det atter at sne, og vi maate køre ovenom for Vejens Skyld“. I årets sidste dage bedredes vejret dog så meget, at da en skonnert, hvorpå

Store Bjørns skib, dæksbåd „Danmark“, som han købte 1859 og sammen med broderen Lille Bjørn ejede til sin død 1885, hvorefter den i 1888 solgtes til Gilleleje. Den forliste 25. nov. 1925 ved Fyns nordkyst. – Model på Gilleleje museum, bygget 1961 af maskinfabrikant Carl Petersen, Gilleleje.

Model af dækket båd "Danmark" af Hornbæk, fra 1859 till 1885 owned by 'Store Bjørn' and his brother 'Lille Bjørn'.

den nævnte Niels Peter Poulsen Pii havde fået hyre, efter 1½ døgn ankring i Hornbækbugten lettede tidlig om morgenen og sejlede vest på, passerede den en time efter dagningen Store Bjørn og hans kammerater, som lå på fiskeri omtrent en mil nord for Gilbjerg Hoved. Hen i februar 1860 kom der stærk frost. „Ismudderet lagde sig omtrent en Kabellængde ud fra Land, saa ingen Baade kunde komme

igennem, og Sundet var ganske bedækket med Is, som laa og drev“. Nogle dage efter blev vinden NV til N, så isen drev sammen og lå fast i bugten omtrent $\frac{1}{4}$ mil ud fra land, indtil en vestlig vind drev den over mod Skånekysten. Senere sprang vinden atter om i NV med stille sydlig strøm af dravis. Denne „holdt sig mest inde ved Land, og Fiskerbaadene, som var ude og skulde igennem den, havde et godt Varpesjov, inden de kom ind. De laa omtrent 5 Timer for at komme en Kabellængde ind mod Land. Helt inde var der nordlig Strøm, som drev Isen den modsatte Vej og tog dem en halv Fjerdingsvej op efter, inden de naaede Kysten. Flere Kællinger løb oppe paa Bakken og jamrede sig, fordi de troede, de ikke mere kom i Land, og Folk, som havde bedre Forstand, lo af dem“. I begyndelsen af marts fik man en stiv kuling af NO med streng kulde og snevejr om natten. „Det frøs paa Kommando, og om Morgenen saa man ud i Nord op i det vilde Kattegat. Der saa man det braanende, glinsende Spejl af Is, og intet aabent Vand var at se. Fiskerne var ude at bjerge deres Redskaber, hvilket ogsaa lykkedes“. En aften i slutningen af marts med vinden i SV skilte isen sig ad og drev over mod Sverige. „Om Morgenen den 27. Marts Kl. 3 hørtes her fra Land en Tumult og Støj i NO for Hornbæks Bro. Det var tykt Vejr med Sne, og Bugserdamperen „Hertha“ af Kjøbenhavn var med fuld Kraft løbet ind paa den tørre Sandrevle. Der blev ført et Par Ankre ud og saa til Spils. Vi akkorderede med dem, og Akkorden blev paa 500 Rigsdaler for at tage den ud. Da Damperen løb paa Grund, tog den 4 Sildegarn med sig. De 2 af dem blev helt ramponerede, saa de duer ikke mere, men der vankede ingen synderlig Ducør undtagen en Blaa paa hvert sit Sted“.

Hjemlivet på Hornbæk i vinteren 1859–1860 forløb for Bjørn på den fornøjeligste måde. Ved et julegilde med dans, der begyndte 2. juledags aften, „var vi alle i det gamle velsignede Humør. Vi skejdede ud derfra den næste Dag, da Klokken var omtrent 10“, skriver Bjørn, men han var dog langt fra træt endnu. Han fik fat i en lille slæde, og med fire af sine kammerater spændt for kørte han i susende fart ned til kroen og lige ind for bordenden ved skænken. „Alle Menne-

sker troede jeg var lynende fuld, men da jeg kom paa Benene, var jeg den gamle“, noterer han. Morskaben fortsatte med Bjørns kørsel fra kroen, da to trommeslagere, en harmonikaspieler og en violinist gik foran slæden på dens videre tur gennem lejet. Først kl. 10 samme aften var man tilstrækkelig trætte til at tage hjem. Endnu mere animeret forløb løjerne i anledning af fastelavnen. De begyndte med dansegilde fastelavnssøndag, og fastelavnsmandag samledes man om eftermiddagen kl. 2 „i fuld Uniform“ for at slå katten af tøndens forskellige steder på lejet. Om aftenen, „da de havde skiftet Oldermænd“, drak man tæt på kroen, hvorefter dansen begyndte. Bjørn „sad dog tre Timer i Kammeret og elskede P. Jensens Bertha“, der var 22 år gammel. Da man hen på morgenstunden var træt af at danse, fik man æg og smørrebrød til frokost, hvorefter der atter blev slået nogle tønder i stykker med påfølgende punchesold. Efter forskelligt halløj rundt om på lejet sov man fra kl. 10 til kl. 5, da der vankede the og spegesild med peber og løg. Endelig tog man nok en runde på lejet og drak grog det ene sted og et par boller punch det andet sted, før hver gik til sit. Det kunne nok friske lidt, da Bjørn den næste dag sammen med sin broder var ude på Sundet for at bjerge en drivende bøje.

Af mere alvorlige begivenheder kan nævnes, at Bjørn den 16. november sammen med gæstgiveren og flere andre familievenner var nede på Gilleleje til den gamle lærer Cornelius Hansens jordefærd. „Det var den smukkeste Begravelse, jeg i min Tid har set“, skriver Bjørn. Den afdøde var en bror til Bjørns og gæstgiverens mormor Kirstine Hansdatter, og hans sønnesøn lærer Christian Hansen var året i forvejen blevet gift med den da kun 12-årige ukendte Holger Drachmanns kusine Julie Steen fra Fredensborg.

En mere kendt begivenhed noterer Bjørn i sin dagbog under 17. december 1859: „Lørdag Morgen med bidende Kulde og Vind af SO saa man et Ildløs i SV. Der kom Efterretning om, at det var paa Frederiksborg Slot. Man kunde se Flammerne, da Klokkeren var godt 5. Der blev straks telegraferet til København og derfra til Helsingør efter Sprøjter og Folk, som ogsaa kom. Der var bestilt 44 Vogne

til Folk. Da de kørte bort, laa Hestene med Bugen langs hen med Jorden, saa stærkt løb de. De *for* af Sted som en Pil i Luften. Slottet brændte ned til Grunden, og 12 Mand omkom i Ilden. Nogle løb rundt paa Taget med Slangerne for at slukke Ilden, der brød saa voldsomt frem, at det var umuligt at dæmpe den. Rygtet gaar, at der var nogle, som lod sig styrte ned fra Taget, og de blev sønderslaaet mod Jorden, og nogle blev slaaet ihjel af Bygningens Mure, da de væltede. Rygtet gaar igen, at deriblandt var Kongens Lakaj, som Kongen satte meget højt“.

Allerede i januar 1860 havde der været bud til Hornbæk efter 20 mand til den kommende sommers arbejde ved Prøvestenen og Mellemfortet, men denne sommer kom Bjørn dog ikke til at arbejde ved selve forterne. Han havde nu „Danmark“, og med den fragtede han i de tre sommermåneder søsten til de nævnte anlægsarbejder.

Under det spændte forhold til Tyskland foretog den danske stat i 1861 en mindre udrustning af orlogsflåden. Den flådestyrke, som tidlig på foråret nævnte år kom i virksomhed, spredtes omkring i de danske farvande, men skibene havde kun kommandoen hejst en kortere tid. Den 1. marts 1861 mødte Bjørn sammen med 14 andre hornbækkere på logiskibet „Dronning Marie“, og Bjørn blev udtaget til kvartermester på kanonbåd nr. 19. Efter forskelligt arbejde på Holmen og Trekroner forlod kanonbådene med orlogskaptajn F. C. G. Muxoll som chef København den 23. marts og blev denne dag slæbt til Dragør og næste dag til Ulvshale. Holtenuau nåede man om eftermiddagen den 27. marts og fortsatte derfra gennem den i 1777–1784 gravede Ejderkanal til Rendsborg. Bjørn omtaler med interesse de seks sluser, som man skulle igennem på denne fart og fortæller, at mandskabet på grund af kanalens ringe bredde mange mil måtte gå og trække bådene. Fra Rendsborg til Tønning gik det lettere, men til gengæld var sejlsadsen på denne strækning mere afhængig af tidevandet, og Tønning nåede man først hen under aften påskedag den 31. marts. Bjørn skriver: „Vores Modtagelse i Tønning var kun simpel. Da vi laa ude paa Strømmen, var der en Mængde Mennesker, som stod og saa paa os, men efterhaanden, som vi nærmede os Land,

fjernede de sig. De var og er endnu saa tysksindet, saa det er en Gru“. Mandskabet blev indkvarteret i det kgl. pakhus mellem Ejderen og Tønnings havn, og så begyndte tre trælse, men ingenlunde begivenhedsløse, måneder for Bjørn og hans kammerater i denne by. Mandskabet blev purret hver morgen kl. 5, og eksercits med huggert, pistol, gevær og kanoner samt bajonetfægtning blev hurtig „Hverdagsmad“. Geværeksercitsen i forbindelse med landgangsøvelser og storm mod „usynlige Fjender“ holdtes mest vest for byen, medens kanonbådernes skiveskydning med granater og kartæsker til flydende tønder fandt sted på Ejderen. Nu og da foretog man en rotur til Frederiksstad, hvilken by Bjørn fandt meget smuk. En sådan tur var også planlagt til 2. pinsedag, men bedst som man lå og var klar til at sætte af, begyndte det at regne stærkt, og bådene måtte blive hjemme. „I Dag kunde man saaledes se, at Guds Befaling var større end Kongens, for den gamle deroppe vilde ogsaa have, at Mandskabet skulde have sin Frihed en Dag“, bemærker Bjørn i dagbogen. Til andre tider roede man ud til vestpynten af Ejdersted, indtil man kunne øjne fyrskibet, og en gang blev kanonbådene af en damper slæbt til Vyk på Før på en tre dages tur. I Vyk lå bådene Sankt Hans aften, og Bjørn ville gerne have besøgt kaptajn A. T. Bohn, der boede ude på landet, og som han i 1855 havde sejlet under til Rio de Janeiro, men han blev forhindret i dette forsæt på grund af regnvejr. Til gengæld gik dansen lystig med Vyks piger til kl. 11 om aftenen. Dagen efter var det søndag, men da Bjørn uheldigvis havde vagt på kanonbåden denne dag, kunne han ikke føje de „smukke Piger“, der kom til bådene om aftenen, og som „saa gerne vilde have os i Land“.

Chefen, orlogskaptajn Muxoll, mønstrede ofte folkene for at se, om de var rene og ordentlig påklædt, og med dampskibet „Limfjorden“ fra Fanø ankom en søndag ganske uventet selveste marine-minister, admiral Steen Andersen Bille på inspektion. Ved denne lejlighed blev der om aftenen „pirret Grog til alle Mand“. Øl og brændevin hørte til den mere daglige forplejning. Da flådeafdelingen var under krigsudrustning, opretholdtes disciplinen selvfølgelig der-

efter. En dag fik fire mand tamp på grund af uorden, og en gast, som ved et marinebal i Skipperhuset havde været obsternasig overfor en kvartermester, fik fire ætmål med kæde om benet. En anden, der havde stukket en af kammeraterne med kniv, fik otte ætmål „i Arrest med en Kælling om det ene Ben“, skriver Bjørn.

Naturligvis fandt der under opholdet i Tønning megen morskab sted mellem det unge mandskab. Ved at arbejde på en tømmerflåde fik man råd til at købe en harmonika til 10 rd. Dagen efter genlød skrivestuen af musik, medens en underkanonér dansede rundt. En anden dag tørrede Bjørn kammeraten Lars Pedersen fra Tårbæk om skægget med en begslæde, så han til stort grin for de tilstedeværende måtte skære skægget af. Brændevin blev drukket, så snart lejlighed gaves. En dag drak nogle sig „saa lynende fulde, saa de næppe kunde gaa, men det blev jo opdaget“, skriver Bjørn. Når mandskabet havde landlov, og der ikke var mangel på penge, gik dansen i byens dansesalon, eller man spillede kegler. En stille, varm juninat, medens lynene hele tiden flammede ude i horisonten, gik marineballet lystigt i Skipperhuset, men også under landlov forefaldt der megen drik og svir, så man til tider på hjemvejen legede gemme med byens vægter eller kom for sent hjem. En særlig begivenhed fandt sted den 11. juni, da Tønnings indbyggere holdt deres årlige ringridning. Bjørn skriver: „Hver Mand, som var med til Festen, var udpyntet og til Hest. De havde et Spyd, som de brugte til at stikke en Ring med, og den, som traf Ringen først tre Gange, blev Konge. I Fjor, efter hvad man fortalte mig, var hans Majestæt Kong Frederik den Syvende derovre til denne Fest. Tønningboerne blev da foræret den danske Fane for at føre den med sig i Festen; men Nej! i Aar ej, og man antog, det var for at trodse de danske Orlogsfolk, men alt gik ellers fredeligt og godt“.

Gnidningen mellem de danske orlogsgaster og deres tysksindede kammerater mærkedes også. En tysksindet vagtpost lod således en underkanonér vente en halv time, inden han en aften lod ham komme ind. Selvfølgelig viste den danske flådeafdeling Danebrog ved enhver given lejlighed. Grundlovsdag gik den til tops over Ej-

deren, og ved en marinebegravelse var fanen svøbt om kisten, men „vi ventede Buldren og Tummel hver Dag“, skriver Bjørn. „Vi patrullerede en Gang hver Time om Natten med Jollen. Vi roede fra det ene Land til det andet. Alt var tyst og stille; der var ingen Preussere“, men som et billedligt forvarsel om det, der skulle komme tre år senere, skrev Bjørn om en nat, da han gik på vagt: „Det lynede hele Tiden i Østen; men da Klokken var imellem 3 og 4 om Natten, kom der en Byge Syd fra, hvormed fulgte Regn, Torden og Lyn, saa Jollerne maatte hales ind“.

Allerede den 22. maj begyndte rygterne om hjemsendelse at svirre blandt mandskabet, men gang på gang „fik vi Lamperøg“, skriver Bjørn. Dog fik „disse kedsommelige Dage“ også en ende, og den 1. juli blev den største del af mandskabet hjempermitteret, medens den faste besætning og 30 mand skulle blive i Tønning vinteren over. Bjørn hørte til de heldige. Han havde i de fire måneder til orlogs enkelte gange fået brev med nyheder hjemmefra, bl. a. et fra Hornbæks piger „i Almindelighed“. Inde „i Brevet var lagt noget grønt, som skulde minde os om vores kære Hr. Græsmark derhjemme op ad Aasekanten til“, og kort efter fik pigerne svar i et rimbrev, som blev digtet af Svend Johannesen, gårdmand Johannes Jensens 23-årige søn på Hornbæk, og afsendt af hornbækkerne på kanonbådene nr. 16 og 19 i Tønning. I brevet får pigerne hele livet til orlogs beskrevet og forklaret på vers, og det begynder:

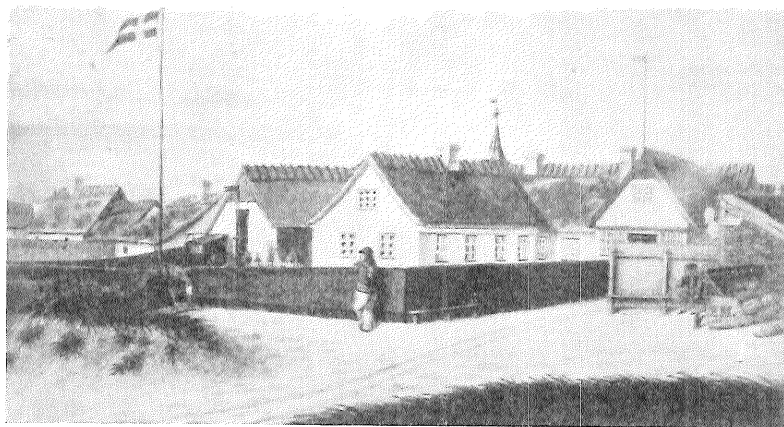
Yndige Væsner, hvor Lykken vil smile,
 naar een Gang vi nærmer os Sjællands Kyst
 og med bevingede Skridt til Hjemmet vi Ile
 og Favner vor Pige med kærlige Lyst.

Store Bjørns „Pige“ var nu afdøde Skrædder Svend Jensen Pii's 18-årige datter Birthe Cæcilie Pii, der boede hjemme hos sin moder, høkerske Sophie Svendsdatter, på Hornbæk. Dette røbes i et brev af 10/1 1862 fra Bjørns fætter Peter Christian Petersen i Hornbæk Kro til broderen Mogens Petersen (den yngre), som var bundtmager og

på dette tidspunkt opholdt sig i Basel. I brevet fortælles bl. a.: „Peter Andersens Forlovelse med Cecelie er nu forbie, det var No 2 –“. Glemte var altså fisker Peder Jensens datter Birthe (Bertha), som Bjørn havde siddet og „elsket“ under fastelavnsmiddagen i kroen 1860. På trods af fætterens bemærkning om Cæcilie hører man dog endnu 26/1 1864 i et brev fra gæstgiver Mogens Petersen (den ældre) i Hornbæk Kro til stedsønnen Mogens Petersen (den yngre), der nu var i Paris, at „P. Andersen besøger sin Sillerad“.

I årene fra hjemsendelsen 1861 til 1864 opholdt Bjørn sig hjemme på lejet og passede sin næringsvej som sætteskipper på „Danmark“. Broderen Lille Bjørn havde på søsessionen 1859 fået utjenstydgtighedspas, fordi han var tunghør. Tunghørigheden var en arv fra farfaderen Jens Bjørnsen, som også Store Bjørn i en mere fremrykket alder efterhånden blev belastet med. Lille Bjørn havde ikke, som Drachmann skriver, styrmandseksamen, idet nævnte skavank alene ville have været ham en hindring i at få en sådan. Allerede i 1862 købte han, skønt han endnu ikke var gift, et hus på Hornbæk, som farfaderens broder Hans Bjørnsens enke tidligere havde ejet.

I disse år trak de politiske skyer sig stedse tættere sammen over Danmark, og den „Buldren og Tummel“, som kanonbådenes mandskab i Tønning allerede ventede i 1861, tog sin begyndelse ved den dansk-tyske krigs udbrud i 1864. Store Bjørn tillige med flere andre unge hornbækkere fik den 27. februar ordre til at møde „straks“, og den 2. marts kom han da ombord i logiskibet „Dronning Marie“ for at træde i aktiv tjeneste. 20 dage senere blev han ansat som klyvergast på linieskibet „Frederik VI“, der den 22. marts hejste kommandoen under orlogskaptajn H. Ipsen og modtog sit mandskab. Den 12. april satte linieskibet kursen ned gennem Drogden mod kampzonen i Østersøen. I et brev fra slutningen af marts måned skriver Bjørns fætter, den omtalte Peter Christian Petersen i Hornbæk Kro, til broderen Mogens Petersen (den yngre) i Paris, at „Peter Andersen er ombord i Linieskibet Frederik den 6. og skal ud for at tugte det tyske Pak for deres Røverier i Jylland“. Den 13. april rundede linieskibet Gedser Rev og stod vest på over mod Slesvig. Man tog land-

Bjørnefamiliens hus på Hornbæk med „Stokken“ t. h. Fra 1865 boede Store Bjørn og Stine hos Bjørns mor Bente Kristine Pedersdatter i den østre halvdel af huset, kaldet „Sømands Hvile“, mens kaptajn Niels Peter Mogensen og hustru Petronelle, der var Bjørns moster, ejede husets vestre halvdel, kaldet „Sølyst.“

I 1871 byttede de to familier lejligheder. — Tegning af E. M.

The 'Store Bjørn'-family's house at Hornbæk, ab. 1870.

kending af Bregninge Kirke på Ærø og Lysabild Kirke på Als, og da „Frederik VI“ skulle stationeres i Hørup Hav, satte man kursen efter Dybbøl Mølle. Netop den 18. april, da stormen på Dybbøl fandt sted, nåede man op i farvandet mellem Broager og Kegsnæs, tidsnok til at høre kanontordenen fra Sundeved. Krigsartiklerne blev læst op for mandskabet, som blev taget i ed. I den følgende tid tog man en del fyldte sprænggranater ombord, og ind imellem havde mandskabet eksercits med sabler, huggertter og pistoler, sejlmanøvrer eller „klart Skib“. Nu og da var landgangskompaniet i land på Kegsnæs til øvelse, og om natten foretoges patrouillering med en af de største både langs kysten op mod Dybbøl og Broager. En enkelt gang var lineskibet på rekognoscering i farvandet mellem Ærø og Slesvig. Ellers holdt det sig på stationspladsen i Hørup Hav. Efter våbenstilstandens ikrafttræden den 9. maj lettede „Frederik VI“ den 11. juni og stod syd på langs Slesvigs østkyst. Man pejlede Dyttbøl Mølle og Kappel Kirke i Angel, Fakkebjerg Fyr på Langeland og Peters-

dorf Kirke og Marienleuchte Fyr på Femern, og et par dage efter var lineskibet nået op til Gedser. Den næste dag ankrede det på Københavns Red, hvor det blev liggende til den 23. juni, da det atter lettede og gik syd på, idet våbenstilstandsforhandlingerne i London efterhånden viste sig at være frugtesløse. I farvandet sønden for Falster og Lolland red det store skib med dets ca. 700–800 mands besætning og sine 84 kanoner en hård merssejlskuling af. Man stod ned mod den mecklenburgske kyst, pejlede Darsser Ort Fyr og Wustrow Kirke og fik den 26. juni Slesvigs kyst i sigte. Under sejladsen blev en af matroserne straffet med 27 slag tamp, fordi han i København var gået i land uden tilladelse. Tidlig om morgenen blev alt mandskabet pebet sammen på fordækket. Forbryderen blev ført op fra arresten og fik sin ryg blottet, hvorefter han blev surret med arme og ben til en jakobslejder, på hvilken der var fastgjort en køje til hvil for brystet. På den ene side af ham stod en læge, som af og til skulle føle mandens puls, og på den anden side svang en underofficer tampen de 27 gange.

Tidlig om morgenen den 29. juni passerede „Frederik VI“ skonerten „Falken“ med eskadrechefen ombord, og man fik det smertelige budskab, at tyskerne i nattens løb var gået over til Als. Lineskibet fortsatte til Kegnæs, og med alle bådene fik man travlt med at fæрге så mange danske soldater som muligt ud til skibet. De var snavsede og trætte og lagde sig over hele dækket fra for til agter. „Frederik VI“ satte kursen mod SO, og i åbent farvand kom dampskibene „Haderslev“ og „Fylla“ den næste dag op på siden af lineskibet og fik tropperne ombord. „Frederik VI“ gik derefter på patraille i farvandet mellem Ærø og Slesvig indtil den 21. juli, da skibet lagde til ved Lyø Havn, hvor det blev liggende til den 30. juli. Om søndagen holdt man parade og gudstjeneste i Lyø Kirke, og præsten på øen gjorde om aftenen bal for mandskabet. Da lineskibet lettede, pejlede man for sidste gang Kappel Kirke derovre i Slesvig, indtil også den forsvandt i horisonten. Syd om Gedser nåede man den 5. august til Københavns Red, hvor man ankrede. Den næste dag gik „Frederik VI“ ind i flådens leje og fortøjede ved

„Elefanten“. Kommandoen blev strøget den 13. august, og samme dag blev mandskabet hjemsendt. Som et minde om disse fem måneders orlogsfærd under krigsudrustning i 1864 fik Store Bjørn i 1876 tildelt den indstiftede erindringsmedaille.

Under krigen havde det været stille hjemme på Hornbæk. Alene fraværelsen af de mange unge mænd, der var indkaldt til orlogs, lagde en dæmper på dagliglivet. Alle fornøjelser på kroen var i denne tid standset, og da pinsen kom midt i maj, genlød Hammermølle-skoven ikke som sædvanlig af skrattende lirekassetoner, trompetstød, råben og støjen fra Pinsebakken ved Hellebæk i de tre døgn, som denne pinsefest plejede at vare. Tidens alvor blev ekstra understreget, da gårdmand Peter Rasmussen Fiskerbro's unge søn Lars fra Harreshøj efter at være såret på Dybbøl og død på Flensborg Lazaret en juni-dag kom hjem som lig og under stor højtidelighed blev begravet på Tikøb Kirkegård. Medens 3-årskrigen havde kostet to af Hornbæks sønner livet, slap man i krigen 1864 for at miste nogen af sine kære.

Det var måske samme eftermiddag, som mandskabet på „Frederik VI“ havde ombyttet kongens klæder med dets egne, at Store Bjørn og nogle af hans kammerater fra lineskibet sammen med Bjørns broder Lille Bjørn besøgte en sømandsbeværtning i Nyhavn nr. 6, hvor skipperne fra Hornbæk jævnlig kom, når de var i København. Her fejrede man hjemkomsten, og alle var glade over at være sluppet fra krigen med liv og lemmer i behold. Store Bjørn var den mest glade af dem alle. Han vidste sig altid velkommen i et lystigt selskab, men han gjorde intet for at gøre sig interessant. Hans livsglæde var naturlig og sprudlende. Men ude i værtshusets køkken gik en stille, tilbageholdende pige, en yngre søster til værtshusholderens kone, og hjalp til. Hun kom meget sjældent ind i skænkestuen og absolut ikke, når der var så høj stemning derinde som denne dag. Det var *Stine*, – den Stine, hvis betydelige værdighed og resolute, men inderlig velmenende væremåde Drachmann har skildret i sin digtning. Hun havde rimeligvis slet ikke set Store Bjørn hin festdag i værtshuskælderen i Nyhavn og Store Bjørn ikke hende, hvis ikke værtshusholderens kone havde trukket sin søster hen til den åbne

dør mellem køkkenet og skænkestuen og udpeget den prægtige skikkelse for hende. „Ser du ham! Han er lige kommet hjem fra Krigen. Broderen sidder ved Siden af ham. De er saa glade“. Det var første gang Bjørn og Stine så hinanden.

Stine, hvis døbenavn var Johanne Kirstine Hansen, blev født den 15. november 1842 i Nygårdshave, Kastrup sogn, ved Vordingborg som datter af skovfoged Hans Peter Hansen og hustru Konstantine Axelsdatter. Forældrene havde efter deres giftermål 1831 været skovfogedfolk i Oringeskoven. Siden blev faderen arbejdsmand i Vordingborg, indtil han 1842 fik bestillingen som skovfoged i Nygårdshave. Blandt Stines ældre søskende var søsteren Marie, som blev gift med Christen Petersen fra Ske Tostrup ved Ringsted, der nedsatte sig som værtshusholder i Nyhavn 6. Værtshusets navn „Den forgyldte Tjærekande“ er Drachmanns opfindelse. Stines far og mor døde henholdsvis 1846 og 1858, og efter sin konfirmation i Vordingborg Kirke i 1856 kom hun ud at tjene blandt fremmede. Hun tjente i Vordingborg, København og Næstved, og alle vegne opførte hun sig „til fuld Tilfredshed“ og fik godt skudsmål. Hun var „sædelig, flittig og trofast“ og blev anbefalet „paa det bedste“ som en pige, der tilmed var „særdeles flink“ til syning. Hendes sidste tjeneste var i København hos svogeren i Nyhavn, hvor hun var fra 1. august 1862 til 1. november 1865.

Tiden mellem Bjørns første møde med Stine og til brylluppet i november 1865 er rimeligvis nok gået med at gøre „Beddingen klar“ hjemme på Hornbæk. At han skulle være kommet i giftetanker ved at betragte familielivet hos fætteren, „den muntre Gæstgiver“, der, som Drachmann skriver, „havde giftet sig for et Aarstid siden“, kan i alle tilfælde ikke være rigtig. Fætterens stedfar Mogens Petersen den ældre døde først 1867, hvorefter Mogens Petersen den yngre året efter, 1868, overtog kroen og giftede sig med Anna Elina Malmström fra Lund i Skåne. Derimod kan det nok være rigtig, at Bjørn ofte i denne tid kom over til kroen, „fik sin korte Træpibe stoppet, spandt en Ende, og fugtede saavel Tobakken som Enden ved et Glas“.

Den store Bjørn „havde forlovet sig“, nu skulle „alt dette Klisteri ha' en Ende“, og „den store Bjørn skulde holde Bryllup“. Han var 29 år gammel og Stine 23 år, så der var intet at tøve efter. Om Bjørn kom sejlene til byen med broderen i sin båd, som det berettes i „Bjørn Sivertsens Brudéfærd“, skal være usagt, men i alle tilfælde stod brylluppet ikke „ude i Landsbyens Kirke“, da Bjørn og Stine blev viet i Garnisons Kirke på Stines fødselsdag 1865. Som forlovere for parret optrådte værtshusholderen for Stine og Bjørns gamle ven fra sommeren 1859, høker Jens Jørgensen fra Hummergade 15, for ham. I overensstemmelse med Drachmanns skildring holdtes bryllupsgildet i svogerens og søsterens hjem i Nyhavn. Brudéfærden til Hornbæk foregik ikke i huj og hast på selve bryllupsdagen, som Drachmann skildrer den, men først en halv snes dage efter, da Stine havde fået sit udstyr i orden. Om turen foregik til søs, vides ikke, men Stine var i alle tilfælde ikke søstærk og blev det aldrig.

Bjørn og Stine kom til at bo hos Bjørns moder Bente Kristine Pedersdatter i morfaderen Peder Andersens hus på Hornbæk, som Bjørn først fik skøde på et årstid før moderens død 1882. Lige overfor bjørnefamiliens hus førte de hvide lågeporte ind til kroens gårdsplads, der mod nord, vest og syd var omgivet af gulkalkede, stråttækte længer. Udenfor sydlængen med gæstestuerne, havestuen, de små kabinetter og gæstgiverens privatlejlighed lå krohaven, hvor de grønne buksbomshække strakte sig, og gule theroser i stille sommeraftener fyldte luften med vellugt. Her fandtes også et lysthus til gæsternes rådighed, og på grønningen mellem kroen og de høje træer langs vestre bæk lå den berømte keglebane i godt læ for nordenvinden bag et stengærde med buske ud mod forstranden og søen. Det var ifølge Drachmann her, at anden fase af „det store Pintseslag“ mellem „Kattene“ og hornbækkerne ved den lille skolelærerfattens umiddelbare udbrud „Fa'er; de er uartige, de store Dreng!“ blev afværget og endte med forsoning, medens pinsedagens middag tegnede sig med en skyggestreg på soluret i den gamle have.

I bjørnefamiliens hus med sin „Alkove“ og „Skabe, Borde og

Hylde“, hvor bl. a. „Biblen med Spænderne paa“ tiltrak sig gæstens opmærksomhed, tikkede „Uhret paa Væggen“ og fortalte, at tiden gik. I september 1866 fødtes Bjørns og Stines førstefødte, sønnen Hans Peter, og i marts 1869 kom sønnen Albert Christian til verden. Senere forøgedes børneflokket i november 1871, august 1874 og april 1880 med sønnerne Valdemar Emil, Viggo og Anders Bjørn. Store Bjørns broder Lille Bjørn havde 14 dage efter Bjørns og Stines bryllup i København den 29. november 1865 i Tikøb Kirke ægtet sadelmager Johannes Kuhlmanns 24-årige datter Frederikke Kuhlmann, der efter en datters fødsel døde på Hornbæk i juni 1867. Da han fem måneder senere også mistede datteren, er det ikke mærkeligt, at han, som Drachmann skriver i fortællingen „Hun kuler op“, i denne tid gik og var „underlig“. Han giftede sig igen den 17. november 1871 i Tikøb Kirke med den 29-årige Ane Margrethe Nielsen, datter af gårdmand Niels Jørgensen på Hornbæk, med hvem han fik fire børn.

Fra 1. august 1868 fik Store Bjørn overdraget postsejladsen til Anholt, hvilken bestilling faderen Anders Jensen var fradød 1842, og fra 1869 blev Lille Bjørn medejer af „Danmark“, der i sin nye egenskab af kgl. postbåd førte splitflag, uden at føreren dog bar uniform. „De to Brødre sejlede godt sammen med Postbaaden“, skriver Drachmann i „Hun kuler op“. Postturene udgik fra København, og på farten anløb man Helsingør for at tage postsækken ombord. Derfra satte man kursen efter fyrskibet Anholt Knob med post og proviant, hvorefter man havde en ventetid på 24 timer for anker i Pakhusbugten ved Anholts sydkyst, inden man med posten fra Anholt returnerede til Sjælland. Under sejladsen frem og tilbage skulle man endvidere føre tilsyn med forskellige vagere i farvandet. I mange år var „Danmark“ den eneste forbindelse Anholt havde med omverdenen, hvorfor beboerne altid var glade, når de så Store Bjørns splitflag dukke op i horisonten. Store Bjørn var selv meget afholdt af øens beboere. Han var let at enes med og var villig til at betale godt for det vraggods, som de solgte til ham. I de første år foregik turen kun en gang om måneden. Senere blev det hver fjor-

Store Bjørns bror, kaldet Lille Bjørn, Jens Christian Andersen (1839–1907) og hustru Ane Margrethe, f. Nielsen (1842–1902). – Ældre foto.

'Lille Bjørn' (Little Bear), the brother of 'Store Bjørn', with his wife.

tende dag i hver af de otte måneder om året og én gang om måneden i hver af de fire vintermåneder. Lønnen var 70 rigsdaler pr. tur de første år, men senere kom der et tillæg. Postsejladser krævede pålidelighed, og brødrenes ture med „Danmark“ var ofte strenge, særlig i de fire vintermåneder, når vejret ofte var dårligt, og der kunne være is i vandet. Store Bjørn og Lille Bjørn var imidlertid brave, pålidelige og dygtige mænd, der opfyldte alle krav og klarede alle vanskelighederne. I „Hun kuler op“ har Drachmann skildret en sådan posttur, og kostelig er scenen, da den lille skrædder i kaffebrun frakke og agurkegrønne benklæder med sin høje, sorte hat på hovedet under de stærke vindstød kommer med fyrmesterens bryllupsbukser og vest i en pakke under armen og skal med til Anholt. „Skal den Hat være paa?“ spørger Bjørn tørt og holder hånden som en tragt for øret. Mellem postturene til Anholt drev Store Bjørn fiskeriet med „Danmark“ og sildebåden „Spanden“ hjemme fra Hornbæk

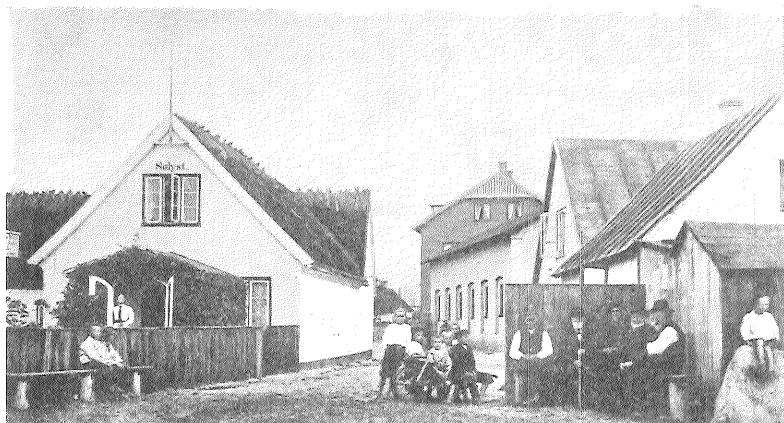
strand. Medens fisker Johannes Jensen kaldte sin båd for „Radetzky“, betegnede Bjørn sin som „Schwarzenberg“, begge efter de to kendte østrigske skruefregatter, som havde deltaget i slaget ved Helgoland. Medens de fleste af fiskerne efter endt fiskeri under hjemfarten til Hornbæk kun hejste flaget, når de havde haft stor fangst, blev Bjørns flag hejst, uagtet om fangsten havde været stor eller lille.

Skønt Drachmann i 1892 skrev om Hornbæk, at han sammen med nogle kammerater og gode venner „for en 20–30 Aar siden“ havde „opdaget“ stedet, var dog kunstnere og andre kendte mænd allerede i 1830'erne begyndt at finde behag i Hornbæks vidunderlige natur og havde slået sig ned i Hornbæk Kro for kortere eller længere tid. En stormfuld lørdag aften ind under jul 1833 kom således artilleriløjtnanterne Møller og de Meza, den senere så kendte overgeneral, og indlogerede sig natten over, og i 1838 boede kunstmaleren C. W. Eckersberg i kroen, da han malede altertavlen til Hornbæk Kirke færdig. Det var dog først fra ca. 1850, at landliggerens antal steg, og den store kunstnerinvasion tog sin begyndelse. En af de første var marinemaleren Carl Neumann, der 1850 første gang kom til Hornbæk og tegnede Stokken med kirkeblokken (Ill. Tidende 30/3 1862), og i 1857 malede Fr. Wiingaard kromandens stedsøn Mogens Petersen den yngre. I sommeren 1868 var kunstmaleren Viggo Johansen første gang på Hornbæk, som han siden så ofte besøgte. Det var hans skildringer af stedet, der i maj 1873 lokkede den 22-årige P. S. Krøyer med flere kunstnervenner til Hornbæk. Af disse kunstnere blev navnlig Krøyer afholdt blandt hornbækkerne. Hans glade sind og uimodståelige elskværdighed forenet med en utrolig flid, der krævede korrekt gengivelse af alt, hvad han malede, bevirkede, at lejets beboere kom til at holde af ham og med stor interesse betragtede hans tegninger og billeder af dem selv og alle deres omgivelser. Allerede denne sommer indledte han sit gode og vedvarende bekendtskab med bjørnefamilien og malede det lille portræt af Store Bjørn, „Fisker Peer Andersen“, med sin store sydvest på hovedet. Samme sommer gjorde Krøyer også sine første studier til de store malerier „Smedien i Hornbæk“ og „Fiskere ved Stokken

i Hornbæk“, på hvilket sidste Store Bjørn mærkværdigvis ikke er kommet med. Da Krøyer det næste år kom til lejet, tegnede han et dejligt, svagt farvelagt billede af Bjørn som gave til bjørnefamilien. Billedet er signeret „28 Aug 74. S.K.“ og viser Bjørns ansigt med den brede næse, dybe furer mellem øjnene og blå, skælnske øjne, alt indrammet af det pjuuskede hår og mørke skæg. Krøyers venskab med familien understreges yderligere ved, at han den 18. oktober s. å. i Hornbæk Kirke stod fadder til Bjørn og Stines søn Viggo. I 1875 opholdt Krøyer sig længe på Hornbæk og gjorde dette år „Smedien“ og „Stokken“ færdig, men allerede i februar 1876 var han der igen til gæstgiverens fastelavnsgilde. I sit takkebrev til samme skriver han bl.a.: „Og naar De igen drikker et Bæger med „Svendene“, saa hils dem fra mig, ikke at forglemme min kære Peer“. Den påfølgende sommer opholdt både Krøyer, Viggo Johansen og Bernhard Middelboe sig på Hornbæk, da Holger Drachmann efter sin lange rejse til Tyskland og Italien med påfølgende ophold i Skotterup og Esrom Kro sluttede sig til selskabet og indlogerede sig hos Bjørn og Stine.

„Min Ungdoms forjættede Land – paa en Maade det tabte Paradis“, skriver Drachmann i 1892 om „Nordostsjælland“, hvilken udtalelse hans tilknytning til denne landsdel til fulde bekræfter. Efter moderens død 1857 besøgte Drachmann i ferierne ofte sine slægtninge i Nordsjælland, hvor fasteren Louise Drachmann var gift med den snurrige købmand Peder Steen i Fredensborg. Fra Fredensborg var der ikke langt til Havreholm, hvor ægteparret Steens datter Julie var gift med den tidligere omtalte lærer Christian Hansen, som i 7 år havde haft embede i Helsingør, indtil han i 1862 blev lærer i Havreholm. Gennem kusinen og hendes mand gjorde Drachmann bekendtskab med Christian Hansens forældre, lærer Hans Henrik Hansen og hustru Lorentze Clausen, der fra 1832 havde været lærerfolk i Gurre Skole. Drachmanns ungdomsbreve fortæller om lange spadsereture fra Fredensborg til Nødebo, Grib Sø, Esrom, Gurre, Snekkersten og Helsingør samt om sejlture på Esrom og Gurre Sø. I sommeren 1864 opholdt Drachmann sig i Gurre Skole,

og efter hjemkomsten skrev han som tak et smukt digt til det gamle lærerpar. Da han året efter blev student, tog han efter eksamen ud til lærer Hansens i Havreholm Skole, hvor han luftede sine tanker om at blive kunstmaler, hvilke brødes i hans sind med tankerne om at blive digter. I Havreholm mødte han sin skæbne i skikkelse af den godt 15-årige Polly Josephine Culmsee, datter af fabrikant Frederik Leopold Culmsee og hustru Nicoline Rasmussen på Havreholm papirfabrik. Polly Culmsee var født i Havreholm 10. februar 1850. Skønt vild og uregerlig i sin opvækst var hun afholdt i familien på grund af sin skønhed, livlighed og gode sangstemme, og det varede ikke længe, før den fyrige, knapt 19-årige Drachmann forelskede sig i „det lille Kid“, som han kaldte hende. Hun holdt måske også en smule af ham, men da hun på sin 16-års fødselsdag forlovede sig med proprietær Charles Thalbitzer på Lottesminde, sprang Drachmann, som var med til forlovelsesgildet på Havreholm, i desperation ud af et vindue på første sal, og den næste dag var han forsvundet fra egnen. Ombord på et skib til Skotland duvede han et år efter for en jævn brise forbi Nakkehoved og ud i Kattegat, hvor „Hun kulede op“, som han skriver i et brev fra denne rejse. Også på anden måde kulede stormene senere op mod ham! Da han i 1870 første gang tog ophold på Hornbæk, havde han året i forvejen forlovet sig med Vilhelmine Erichsen fra Bornholm, som han giftede sig med i 1871, men dette ægteskab blev allerede ophævet ved udgangen af 1874. Han havde i den forløbne sommer 1874 på molen i Helsingør, Nakkehoved og Hven tegnet forbisejende skibe i massevis, og det er meget tænkeligt, at „En Strandvaskers Historie“ og digtet „En Strandvasker“ skyldes en selvoplevelse på Hornbæk forstrand 1874, da liget af en ukendt sømand skyllede i land og blev begravet på Hornbæk Kirkegård den 16. september s. å. Også i efteråret 1875 synes Drachmann at have opholdt sig i Hornbæk Kro. En hyggelig skitse, skrevet af gæstgiver Mogens Petersen den yngres datter frk. Fanny Norddin i ugebladet „Hver 8. Dag“ for 25/12 1910, fortæller om en stranding ved Hornbæk en stormfuld og kold oktoberaften. „Det var den Gang, den store Digter var ung“.

„Sølyst“ og „Stokken“, fiskernes mødeplads, med kroens brændeskur, 1903. „Sølyst“, hvor Drachmann boede hos Store Bjørn og Stine, og hvor Bjørn døde i 1885, blev i efteråret 1934 nedrevet for at give plads til vejens udvidelse. – Efter prospektkort.

‘Store Bjørn’s’ house “Sølyst” and the ‘Stock’, where the fishermen of Hornbæk gathered to chat.

„Digteren boede ved Havet, som han elskede“. Da efterårsdagens tunge mørke bredte sig, og der tændtes lys i husene, tog stormen til, men „inde i den gamle Kro, hvor Digteren boede, sad han tilligemed Dyrslægen, Toldkontrolløren og Værten hyggeligt sammen ved en Whist“. Nu og da skete en lille afbrydelse, når „den store, brave Fører af Postbaaden, Digterens bedste Ven“, et par gange i aftenens løb kom fra stranden og kikkede indenfor. „Hans prægtige skæggede Ansigt var næsten gemt under den store Sydvest, og han førte en Friskhed af Havluft med sig. Han kom stormende ind, glad som et Barn, der altid ved sig velkommen, og velkommen var han“. Ifølge fortællingen strandede så en norsk slup, lastet med salt sild for København, klokken halv elleve om aftenen på en sandrevle nord for byen. Denne stranding, om hvilken gæstgiveren senere har fortalt sin datter, er uden tvivl identisk med jagten „Nordstjernen“s stranding vest for Hornbæk om morgenen den 14. oktober 1875. Skibet kom fra Halmstad med brænde, og skipper, matros og dreng blev bjerget

af fiskerne på Hornbæk. I december 1875 rejste Drachmann til Tyskland og Italien, og fra denne rejse stammer sikkert de kendte strofer, som nu står på hans mindesten ved Hornbæk havn: „Jeg har været nok paa Rejser, Tumlet nok i fremmed Land, Og det bedste, hist jeg lærte, Var at længes mod min Strand“.

Efter hjemkomsten sidst i juni 1876 tog han ophold på Skotterup Kro, medens hans far med familie holdt sommerferie i Fredensborg. I Skotterup kom han „ud i Badelivet ved Kysten“ og havde her en opsigtsvækkende affære med en københavnsk frue, som han vekslede et kys med en smuk måneskinsaften. Her oplevede han også, at en ung, gift fisker Vilhelm Jonassen Villumsen på Snekkersten ved en tragisk ulykke druknede den 9. juli, da han skulle fæрге passagerer og gods ud til hjuldampen „Gefion“. Ulykken greb Drachmann dybt, og han var med til begravelsen på Tikøb Kirkegård den 13. juli. Da han nu *var* kommet til Tikøb, tog han efter jordfæstelsen ind til sin kusine Julie Steen og dennes mand Christian Hansen, der i 1871 som lærer var flyttet fra Havreholm til Tikøb Skole. Her traf han tilfældigvis Polly Thalbitzers mor fru Culmsee, der på den tid fra Norge var på besøg hos datteren på Lottesminde, og da hun om aftenen skulle hjem, fulgte han med hende og blev på Lottesminde om natten. Efter 10 års forløb genså Drachmann atter Polly, der i den mellemliggende tid havde udviklet sig til en resigneret frue med to børn i sit ægteskab. Den næste dag fulgte Polly med Drachmann til Tikøb, og sammen med lærer Hansen og hans kone tog man til Gurre Skole på besøg. Om aftenen gik selskabet tilbage til Tikøb, og dagen derpå besøgte Drachmann atter Lottesminde. Han besluttede sig nu til at forlægge sit sommerophold fra Skotterup til Esrom, hvor han forøvrigt havde en god ven i den 32-årige dyrlæge Lars Larsen, møllersøn fra Nordskov, der selv efter evne dyrkede malerkunsten. Fra Esrom Kro besøgte Drachmann næsten daglig Lottesminde og kom også nu og da på besøg i Tikøb Skole. Hans ungdoms kærlighed til Polly var blusset op som en steppebrand, og den blev snart gengældt fra hendes side. Uden proprietær Thalbitzers vidende mødtes de i smug på en lille kratbevokset ø i et gammelt tørveskær

øst for Lottesminde, og her plejede de deres elskov til hinanden. Efter sit ægteskabs skibbrud havde Drachmann ligget syg og nedbrudt i udlandet, men nu vågnede han til nyt liv. I sommeren 1876 startedes den rigeste periode i hans lyrik. Under et ophold nogle dage i Tikøb Skole skrev han foruden et par af fortællingerne i „Paa Sømands Tro og Love“ også digtet „Den store Bjørns Endeligt“. Dette mesterværk blev til på loftværelset i den gamle rytterskole overfor Tikøb Kirke ni år, før Store Bjørn døde. Lærer Hansen var en dag under Drachmanns besøg travlt beskæftiget med et arbejde ude i skolens baggård, da Drachmann kom ned til ham og spurgte, hvor det stod i bibelen, at Jesus stillede stormen på søen. Læreren gik ind med ham og viste ham stedet i Det ny Testamente. Drachmann fortalte ham senere, at det var i anledning af arbejdet med det nævnte digt, at han gerne ville læse beretningen. Da Drachmann kort tid efter tog ophold hos Store Bjørn og Stine på Hornbæk og læste digtet for Bjørn, skal denne have moret sig kosteligt over digterens djærve skildring af hans tænkte endeligt.

Da Drachmann i de skønne sommerdage 1876 kom til Hornbæk, var Krøyer netop i færd med at fuldende sit bekendte maleri „Hornbækfiskere paa Sildefangst“, der bl. a. viser Store Bjørns stovte skikkelse stående midt i den vippende båd i færd med at hale garnene ombord. Samme sommer tegnede Krøyer også et billede af Store Bjørn og Stine samt børnene siddende ved måltidet omkring bordet i deres stue. Det nære venskab mellem Krøyer og Bjørn undgik ikke Drachmanns opmærksomhed, og i „Bjørn Sivertsens Brudfærd“ har han på en diskret måde gjort opmærksom på dette. Han beretter i denne fortælling, at Bjørn sammen med broderen kom sejlene op til København og lagde til ved Krøyers Plads. „Han kunde nu engang lide den Plads; hvorfor vidste han ikke, men måske for Navnets Skyld“, skriver Drachmann. I de følgende måneder opholdt Drachmann sig snart på Hornbæk og snart i Esrom Kro eller Tikøb Skole mellem besøgene på Lottesminde, hvor forelskelsen mellem ham og Polly Thalbitzer i september nåede sit klimaks. Pollys mand, et hjertensgodt, bravt og skikkeligt menneske, som også var Drach-

manns ven, anede intet om forholdet, men Drachmanns sindsstemning i disse dage afsløres i nogle optegnelser, som lærer Christian Hansen har gjort. Han, der som nævnt var en slægtning af Store Bjørn og gæstgiveren på Hornbæk, skriver, at han og hans hustru i denne tid var indbudt til et selskab i Hornbæk Kro, hvortil Drachmann også havde fået invitation. Han havde meldt sig syg og kom ikke til aftenbordet. „Efter dette gik jeg over til ham“, skriver Hansen. „Han laa paa Sengen, og jeg tror, hans Sygdom mest bestod i daarligt Humør. Jeg fik ham dog til at staa op og gaa med ind i Kroen, hvor hans Komme bragte almindelig Glæde. Da han havde nydt et Par Glas Vin, traadte han ned i Dansesalen, hvor Dansen allerede var begyndt, og han blev nu ellevild. – Stærk og behændig som han var, dansede han jævnlig rundt med en eller anden Dame, som han løftede op, saa hun ikke berørte Gulvet, og i Lanciers og „Vævevadmel“ smækkede han Fodsaalen mod Loftet, saa det rystede i Huset“.

Midt i oktober var Drachmann atter på Hornbæk, hvor han en nat over logerede på kroen, i hvis fremmedbog han endnu lod sig indføre som kunstmaler. Han kom da fra Tikøb og rejste tilbage til Tikøb, men 1. november tog han pludselig væk fra egnen og rejste over Hamburg til Paris, hvor han blev vinteren over. Krøyer blev endnu et stykke tid på Hornbæk, hvor han få dage efter Drachmanns afrejse tegnede Stine og Bjørns moder Bente Kristine Pedersdatter. Med et smil på læben sidder Stine med ørenringe og hårnet, medens svigermoderen, ældet og rynket, bærer en kappe på hovedet. Tegningerne er signeret „6 Novbr. 76 S K.“, og dagen efter tegnede Krøyer også Bjørn og Stines sønner, fire dejlige drengeansigter på samme billede, og øverst oppe skrev Krøyer: „Til min kjære Vært og Ven Peer Andersen til venlig Erindring om P. S. Krøyer“. Flere år senere, da Krøyer efter sin 4-års udenlandsrejse i sommeren 1881 vendte tilbage til Danmark, lovede han Stine en tegning af sønnen Anders Bjørn, der var kommet til verden 1880. Indfrielsen af dette løfte trak længe ud, men endelig stod Krøyer atter en dag i stuen og tegnede drengen, hvis billede han signerede „8 April 93. P. S.

Krøyer“. Stine, som aldrig ville give penge ud til at blive fotograferet, værnede om disse tegninger med stor pietet. Hun tog dem ned fra væggen og gemte dem hen hver sommer, når landliggerne boede i hendes hus. Hun ville ikke have, at de skulle udsættes for fremmedes nysgerrige blikke.

Da foråret 1877 stundede til, tog Drachmann efter sin udenlandsrejse atter ophold i Esrom Kro. Han trængte til ro og skrev i marts til faderen: „Ro – dertil har jeg Esrom“. I denne tid måtte han være i nærheden af sin elskede Polly, der ventede deres fælles barn, og fra Esrom var han ofte både i Tikøb og på Lottesminde. Han og Pollys mand tog lærer Hansen i Tikøb med på geddejagt ved Gurre Sø, og da gedderne ikke viste sig, holdt man gilde hos skovrider Schade på Valdemarslund og aftenen efter et mægtigt orgie hos gæstgiver Stahlhut i Marianelund Kro. Trods alle udskejelser var Drachmann dog i Pollys vold. Hendes store interesse for de sønderjydske spørgsmål inspirerede ham til bogen „Derovre fra Grænsen“, som han under en rejse til Sønderborg og Dybbøl omkring 18. april skrev i løbet af et par døgn på et ensomt hotelværelse. Om sommeren var han atter i Esrom, da Polly den 20. juni fødte en datter på Lottesminde. Hendes intetanende mand kom om morgenen himmelhenrykt ridende til Tikøb Skole for at fortælle om sit tredje barn, der ved dåben i Tikøb Kirke den 19. august fik hans navn og blev kaldet Agnes Gerda Thalbitzer. Navnets forbogstaver A og G fører tanken hen på en eventuel opkaldelse efter Drachmanns far marine-lægen Andreas Georg Drachmann. Drachmann havde da fra ca. 10. juli forlagt sit ophold fra Esrom til Hornbæk, hvor han sammen med broderen, student A. B. Drachmann boede hos Store Bjørn og Stine og spiste på kroen. Denne sommer blev Drachmanns store sommer på Hornbæk. Han plejede en del selskabelighed med sine mange kunstnervenner på lejet, af hvilke dog Krøyer i juni var rejst til Paris. En tidlig morgen lød der udenfor Drachmanns vindue i Store Bjørns hus en kraftig stemme, der råbte: „Hvor bor denne Mordbrænder, denne Kvindeforfører, denne Skurk Holger Drachmann?“ Det var skuespilleren Kristian Mantzius, som på denne

spydige måde gav sig til kende. Også lejets fiskere, der vel kendte den smukke mand med den majestætiske holdning, som til daglig færdedes imellem dem, havde deres mening om ham. En dag, da en af hans unge kunstner venner var kommet i ordstrid med en gammel fisker, som var forarget over Drachmanns meriter på egnen, og vennen forsøgte at formilde dennes forargelse, blev fiskeren ved med sit og sluttede striden med at sige: „Ja, du kan sige, hvad du vil. Drachmann er en dygtig Digter i sit Fag, men han skulde passe bedre paa sig selv, hvad Personen angaar“. Da Drachmann senere hørte denne udtalelse, sagde han: „Lov mig, at de Ord skal komme til at staa paa min Grav“. Store Bjørn var dog altid den „taktfulde Dusbroder“ overfor Drachmann, vist den eneste hornbækker digteren i modsætning til Krøyer var dus med. Bjørns umiddelbare natur, som havde bevaret barnets uvurderlige egenskaber i et godmodigt og føjeligt, bravt og åbenhjertet sind, tiltalte Drachmann, og i Stines stue fandt han i denne for ham så nedværdigende tid fred og ro til at skabe nogle af sine rigeste og skønneste digte. „Nu, da de alle sover, og Fiskerlejet er tyst, Og Vinden er vendt og staar over Imod den fremmede Kyst; Nu, da de trællende Vover Har Ro, til det atter blir lyst, Nu vil jeg lette ved Havets Strande mit fulde Bryst“. Da Drachmann først i oktober forlod Hornbæk, skænkede han Bjørn sin fotografi, taget i krohaven, og bagpå billedet skrev han: „Til min fortræffelige Vært Per Andersen i venligst Erindring. Holger Drachmann. Hornbæk. Oktober 1877“. Gæstgiveren Mogens Petersen den yngre ovre i kroen fik efter Drachmanns afrejse tilsendt en champagneprop ledsaget af et digt til sin fødselsdag den 12. oktober. „Til „Mons“. Kro-, Brand- og Hædersmand i Hornbæk. Gid alle Deres Levedage maa glide mere stille hen end mine, og gid De stedse uden Plage maa leve her med Unger og Eline. Gid De, naar Timen for Dem ringer og Død og Doktor Rohde siger, Stop, maa flyve let som denne Prop af Flaskens Hals til bedre Verdner op, hvor der er evig Fest og aldrig „Slinger“.“ Hen imod jul 1877 udkom Drachmanns „Sange ved Havet“, men da var han atter i Paris, hvor han holdt julegilde sammen med Krøyer.

Holger Drachmann i Hornbæk krohave under opholdet 1877. Fotografiet, der ikke tidligere har været offentliggjort, er en foræring fra Drachmann til Store Bjørn, og det bærer på bagsiden følgende dedikation: „Til min fortræffelige Vært Per Andersen i venligst Erindring fra Holger Drachmann. Hornbæk Oktbr. 1877“.

The poet Holger Drachmann in front of the inn at Hornbæk, 1877.

Drachmann og Store Bjørn havde taget afsked, men Bjørn og Stines stuer fyldtes af andre kunstnere, der ofte boede hos dem, når de gjorde deres studier på lejet. En gang var der fire kunstnere samtidig i hjemmet. De holdt nu og da store gilder og inviterede Bjørn med, og han var da rigtig i sit es, lavede op og mindedes vel de muntre ungdomsdage på Prøvestenen og i København. „Den store Bjørn var ikke længer ung. Aarene og det strenge Arbejde havde bidt Mærke i ham; men Kæmpekraften var der endnu. Der var mere end Styrke“. „Stine havde før plejet at komme og hente ham“ på kroen, skriver Drachmann i „Cyprianus“, „men det havde han omsider bedt sig fritaget for. Thi han sagde, at Konerne havde *deres* at ta' vare, og Mændene *deres*, og de skulde ikke mingelere deres Sager imellem. For han var en ordenlig Fisker og en dygtig Familjefa'r, og han skulde nok selv passe, naar han vilde hjem, saaledes at Bedriften aldrig led noget derunder“. „Jeg skylder Vorherre mine

stærke Lemmer, Kongen min Baad, og Livet skylder jeg at bevare for Mutter og Rollingerne derhjemme“, lader Drachmann ham sige i „Hun kuler op“. At der ved kunsternes gilder i hjemmet nu og da opstod lidt mere roderi i Stines nette og rene stuer, end hun just ønskede det, kan nok være, men i det store og hele var forholdet godt. Drachmanns anden hustru Emmy Culmsee, der var en ældre søster til Polly, og som han blev gift med i maj 1879, skriver til gæstgiveren på Hornbæk efter et ophold, som Drachmann havde haft hos Bjørn og Stine: „Drachmann beder Dem vise ham den store Villighed at se lidt over til hans Ting i Stines Stue. Han lod jo alt ligge rundt omkring og lukkede vel næppe Døren, ligesom Stine vel knapt ved, at han er rejst. Vær saa elskværdig at samle det lidt sammen“.

Drachmanns livsvej efter afskeden med Hornbæk i efteråret 1877 kom som bekendt til at gaa gennem mange kvaler og pinsler. Polly blev trods sin skilsmisse med Thalbitzer og bortrejse med Drachmann aldrig hans hustru. I efteråret 1878 forlod hun ham og deres lille datter for stedse, og Drachmann så hende aldrig mere. Han skriver: „Som Du er død for mig, Du svage Kvinde, saa skal Du være død i mine Sange; et Blomsterflor skal paa din Grav ej prange, kun Vedbend skal jeg over Stenen vinde“. Samme efterår udkom „Paa Sømands Tro og Love“ med de syv skildringer „af Bjørneslægtens Familjehistorie“. Bogens titelbillede var samme år tegnet i udlandet af Krøyer og viser Store Bjørn, som står ved stokken på Hornbæk og „paa Sømands Tro og Love“ fortæller et eller andet til Christopher Petersen, Hans Nielsen Tollerist og Jens Larsen, medens en fjerde mand er skjult bag Bjørns brede skikkelse. Christopher Petersen er optaget af at skænke sig et bredfuldt bæger, medens Hans Nielsen, som havde sit tilnavn efter faderen, der var artillerist, og den lille, krumbøjede Jens Larsen begge synes at være lydhøre overfor Bjørns fortælling. Da Hornbækkerne læste bogen, blev nogle af dem vrede på Drachmann. De troede, han ville gøre nar af dem, hvad der sikkert aldrig havde været Drachmanns tanke. Enkelte truede endog med at ville give ham en dragt prygl, hvis han atter vovede at vise sig på lejet, men det blev dog ved truslerne.

Tre Hornbæk-fiskere fra Store Bjørns tid. Fra venstre Johannes Peter Jensen, kaldet „Stokkepræsten“ (f. på Hornbæk 7/12 1837), Svend Larsen (f. i Helsingør 5/3 1832) og Svend Pedersen (Christoffersen) (f. på Hornbæk 20/11 1834). – Samtidigt foto.

Fishermen of Hornbæk, from ab. 1870–80.

I maj 1882 døde Store Bjørns moder Bente Kristine Pedersdatter, 81 år gammel, og godt tre år efter kom døden også og sagde stop til Bjørn, som da kun var knapt 49 år. Den sidste dag, han levede, var han som sædvanlig ved stranden og kom våd hjem. Om aftenen sad han rask og rørig i sin stue og kaldte sønnerne hen til sig og sagde: „Lad mig saa høre, hvad I lærer i Skolen“, hvorpå de læste for ham af bibelhistorien. Den næste morgen, da Stine vågnede, lå den kraftige og stærke Bjørn død i sengen ved siden af hende. Ingen havde hørt hans sidste suk. Ramt af et hjerteslag var han uden angst eller døds kamp gledet bort fra dette liv. Det var søndag morgen den 27. september 1885.

Store Bjørns pludselige død gjorde det stærkeste indtryk overalt på lejet. Man var så vant til at se hans stovte skikkelse, når han med sine hurtige skridt gik fra hjemmet til stranden eller omvendt,

og nu var han ikke mere. Frk. Fanny Norddin så aldrig sin fader gæstgiver Mogens Petersen mere bevæget end den morgen, da han hørte om sin ven og fætter Peder Andersens død. Stine annoncerede dødsfaldet i Helsingør Dagblad, hvor hun skrev: „Søndag Morgen fristede jeg den tunge Skæbne at miste min kjære Mand, Peter Andersen, 49 Aar gl., uden forudgaaende Sygdom, hvilket bekjendtgøres paa egne og Børns Vegne. Stine Andersen. Hornbæk 28/9 1885. Begravelsen foregaar, om Gud vil, fra Hjemmet Fredag d. 2' Oktober Eftermiddag Kl. 2“. Efter begravelsen finder man i samme blad følgende tak: „De mange, som fulgte min kjære Mand Peter Andersen til hans sidste Hvilested, takkes herved hjerteligst. Stine Andersen. Hornbæk 3/10 1885“.

Store Bjørn fik det smukkeste eftermæle. I en nekrolog over ham, som findes i Helsingørs Avis for 3/10 1885, skrives: „Igaar jordedes ifl. „Frdbg. Amtst.“ under alm. Deltagelse paa Hornbæk Kirkegaard en Mand, der almindelig gik under Navn af „Store Bjørn“. Dette Tilnavn har han faaet efter Holger Drachmanns Bog: „Paa Sømands Tro og Love“, thi hans rigtige Navn var Peder Andersen. For hvem, der kjendte denne djærve kraftige Mand med det rolige, bramfri Væsen og højt anset af alle paa Fiskelejet som en ualmindelig modig og dristig Sømand, var det ikke vanskeligt at genkende denne Type i Hovedpersonen „Den store Bjørn“ i ovennævnte Bog, især da de Fortællinger, der drejer sig om ham, er velbekendte Tildragelser i hans Liv. Det var derfor intet Under, at han saavel herved som ved sin hele Personlighed tiltrak sig en ikke ringe Opmærksomhed, som han dog selv ikke i mindste Maade lagde Mærke til. Som Fører af Postbaaden til Anholdt har han tilligemed sin Broder Jens Andersen i mange Aar gjort disse til sine Tider yderst farefulde Sejlture, og ofte har man næret Frygt for, at Postbaaden var gaaet under, da dens modige Fører aldrig undlod at gøre Rejsen under nok saa farefulde Forhold“. Berlingske Tidende aftrykte denne nekrolog, og i anledning af Drachmanns død findes i Ringsted Folketidende for 17/1 1908 en artikel, som også omhandler Store Bjørn. Artiklen er skrevet af lærer Carl C. Larsen i Ringsted, der var født på Hellebæk,

og som ganske ung en tid opholdt sig som lærer på Hornbæk. Han skriver bl.a.: „Store Bjørn var en ualmindelig Kraftkarl, djærv og haardfør, en Mand, der under mangan farefuld Sejlads havde set Døden i Øjnene og dog aldrig lært Frygt at kende. Af Karakter var han godmodig og føjelig, ikke videre kløgtig; men brav og aabenhjertig. Han var som et kæmpestort Barn, og det var netop Barnets Egenskaber, han havde bevaret. Om denne Mand har Drachmann skrevet et af sine berømteste Digte og tillige sin glimrende Fortælling „Den store Bjørns Brudefærd“, maaske den fornøjeligste af alle hans Sømandsfortællinger. Og den er sandfærdig nok. Den stammer fra Bjørns egen Mund“. En fuldkommen usandfærdig skildring af den „Store Bjørns Endeligt“, der endda fremkom under betegnelsen „hans sandfærdige Endeligt“, findes i Berlingske Søndags Magasin for 10/11 1940 og fortjener kun at forbigås uden nærmere omtale.

Da Store Bjørn døde, var Drachmann just på vej hjem fra et længere ophold i Østrig, og han nåede således ikke at følge sin bedste ven og dusbroder til graven. Da han i sin Edithperiode en aprildag 1892 sad på hotel „Boldt“ i Hamburg og skrev sin skildring af „Nordostsjælland“ til Galschiøts Værk, mindedes han de svundne dage på Hornbæk. Den gang han til selskab var henvist „til Kromanden, sig selv og den store Bjørn“. „Naa, hans Biografi er skrevet, og hans Portræt er malet . . . og overalt savner man ham her ude . . .“ Mange år senere førtes Drachmanns egen kiste en januaraften i faklernes skær langsomt forbi Store Bjørns hus og Tudepladsen om forbi kirkegården på Hornbæk, hvor Bjørn alt havde hvilet i 23 år. Lyset svandt mellem stammerne i Hornbæk Plantage. Der blev så stille. Kun bølgerne bruste ganske svagt ind mod strandens stene, som trak søen blot vejret så ganske, ganske blidt – nu som dengang.

Stine bar sin tunge skæbne med værdighed og ro. Hun foretrak at sørge i stilhed sammen med sine børn, hvoraf tre ved Store Bjørns død endnu var ukonfirmerede. Hun døde den 7. januar 1923, 81 år gammel, og den 13. januar blev hun nedsænket ved Store Bjørns side på Hornbæk gamle kirkegård.

De største Skibe, som sejler paa Vandet,
 strander engang omsider,
 hvad enten nu Revlernes takkede Saug
 eller Værfternes Øxer dem bider ;
 de største Ege, som staaar paa Landet,
 staaar ej til evige Tider ;
 de strækker de trætte Sider
 langs Jorden og hugges op.

KILDER

- Store Bjørns dagbog 11/6 1855–26/6 1861 (i privateje).
 Gæstgiver på Hornbæk Niels Christian Petersens dagbog 1/1 1833–31/12 1838.
 Familiebreve fra Hornbæk kro 1859–1874.
 Kirkebøger, skifteprotokoller, regnskaber m. m. i rigsarkivet og landsarkivet for Sjælland m. m.
 P. S. Krøyers breve (Den hirschsprungeske samling).
 Holger Drachmanns lommebøger og breve (Det kgl. bibliotek).
 Assistent P. W. Sørensen ved Fakkebjerg fyr: Erindringer fra krigen 1864 (Ny kgl. samling nr. 3271. II).
 Fhv. stationsforstander Mogensen: Optegnelser om Hornbæk (Slægtsgaardsarkivet).
 Hornbækkernes ansøgning til kongen 27/8 1820 om understøttelse til anlægelse af en bådehavn (Rigsarkivet).
 Skibsjournal for dampskibet „Limfjorden“ 1861 (Rigsarkivet).
 Skibsjournal for linieskibet „Frederik VI“ 1864 (Rigsarkivet).
 Dansk skibstilsyns fortegnelse over danske fartøjer af og under 20 tons 1867–1875.
 Helsingørs skibsregister 1894–1927.
 Dansk Søulykke-Statistik 1925, s. 32.
 Holger Drachmann: Paa Sømands Tro og Love. 1878.
 Holger Drachmann: „Nordostsjælland“, i Galschiøts „Danmark“, II, 1893.
 Harriet Bentzon: Holger Drachmann i Breve til hans Fædrenehjem, 1932.
 Inger Bentzon: Hornbæk i min Barndom. „Politiken“s Magasin, Aug. 1936.
 Chr. Hansen, Ørnholm: Fra Nordsjællands skønne Egne. Bladet „Nordsjælland“ 12/12 1936.
 H. Mogensen: Det skøre Kar. På drachmannske veje i Nordsjælland. Berlingske Søndags Magasin 15/10 1939.
 Fanny Norddin: Et Minde. Ugebladet „Hver 8. Dag“ 25/12 1910.
 Palle Rosenkrantz: Junkerdrømme. København 1918, s. 38 ff.

Kai Flor: Hornbæk. København 1940.

Alf Hjorth-Moritzen: Holger Drachmann og Tikøb-egnen. Saga 1960-61.

Den hirschsprungeske samlings katalog.

Helsingør Dagblad 30/9 og 5/10 1885, Helsingørs Avis 3/10 1885 og Ringsted Folketidende 17/1 1908.

For en mængde oplysninger af forskellig art erindres med tak nu afdøde frk. Fanny Norddin, København, fru Sofie Andersen, Hornbæk, hr. Henrik Petersen, Hornbæk, og hr. læge Joh. Larsen, Hornbæk.

Endvidere skylder forfatteren hr. arkivar Hans Ellekilde, Øverød, hr. maskinfabrikant Carl Petersen, Gilleleje, hr. arkivbetjent Fritz Nielsen, København, og hr. direktør E. H. Brünniche, Den hirschsprungeske samling, tak for værdifulde meddelelser i forbindelse med arbejdet.

BIG BEAR

Summary

Between the years 1870 and 1877 Holger Drachmann, the Danish poet (1846-1908), paid several visits to the little fishing village of Hornbæk on the northern coast of Zealand. Here he made the acquaintance of a bluff fisherman and skipper by the name of Peder Andersen (1836-1885), or *Big Bear* as he was familiarly known. The acquaintance soon developed into a close friendship and on his visits to Hornbæk the poet often stayed with Big Bear and his wife, Johanne Kirstine Hansen (1842-1923), or Stine as she was called. Thus he had ample opportunity of getting to know and appreciate at close quarters both Big Bear's honest good nature and Stine's resolute and dignified manner. In his sketches "From the History of the Bear Family" Drachmann gives us a masterly portrait of "Big Bear, the great child, a giant who was a born gentleman, unselfish, generous, but all the same a hard worker, who might perhaps take a drop too much but was incapable of meanness. At sea he combined all the best qualities of a sailor and a fisherman, while on land he was the best companion, the funniest storyteller, the most diligent craftsman and the most tactful friend one could wish for". He came of a long line of fishermen in Hornbæk and following in their tradition at the age of nineteen he signed on the brig "Christian", a merchantman which plied between Copenhagen and Rio de Janeiro. In 1857 he did his military service in the navy and took part in cruises to Kronstadt and Cherbourg. During the summer of 1859 he was employed in the building of Prøvesten, the sea fort just outside Copenhagen. In 1861, during the period of political unrest between Denmark and Germany, he was appointed quartermaster on board Gunboat No. 19 which was stationed at Tønning in Schleswig. When the war with Germany broke out in 1864 he became jib-man aboard the "Frederik VI", a ship of the line, and took part in the evacuation of Danish troops from the

island of Als. When he returned home after the war he married Stine in 1865, and settled in Hornbæk for the rest of his life. He earned his living as a fisherman and also as skipper of the "Danmark", a packet which sailed between Copenhagen and the island of Anholt in the Kattegat.

The present article gives a biographical portrait of Big Bear and Stine against the background of life in Hornbæk at the time. Compared with Drachmann's writing it appears that by and large he has given a trustworthy picture of them both. Drachmann does not conceal his liking for his friend Big Bear, but at the same time he has depicted with sharp observation and sympathy characteristic features of the other inhabitants of the fishing village.